

Samburu-, rendille- ja turkana- kansojen omia elinehtoja tuhoava tuulivoimahanke Keniassa

Turkana-järven tuulivoimayhtymä (LTWP), josta Finnfund omistaa osan, kohtelee turkana, samburu ja rendille paimentolaisia ja heidän esivanhempiansa maita tavalla, jonka monet heistä katsovat loukkaavan ihmisoikeuksiaan.

Yhtymä on ilmoittanut kieltävänsä näiden kansojen oikeudet alkuperäiskansoina, vaikka he ovat Afrikan ihmisoikeuksien ja kansojen oikeuksien komission ilmoittamalla tavalla alkuperäiskansoja. Lisäksi yhtymä on loukannut heille paimentolaiskansoina kuuluvia oikeuksia perinteisiin laidunmaihinsa, vesilähteisiin ja elinehtoihinsa.

Turkana-, samburu- ja rendille-yhteisöt ovat haastaneet tämän Finnfundin osittain omistaman yhtymän oikeuteen ja tapaus on siirtynyt Kenian korkeimman oikeuden käsiteltäväksi. LTWP on antanut oikeudessa kuvan että se puolustaa rahoittajiensa, kuten Finnfundin ja Suomen oikeuksia alkuperäiskansayhteisöjä vastaan. Kenian korkein oikeus on antanut aiemmin toistuvasti alkuperäiskansojen oikeuksien vastaisia tuomioita, jotka Afrikan ihmisoikeustuomioistuin ja -komissio ovat kuitenkin sen jälkeen kumonnet alkuperäiskansojen voitoksi. Hanke on vaikuttanut yhteisöjen maihin ja niiden vesivaroihin tavoilla, jotka ovat heikentäneet heidän mahdollisuuksiaan elää perinteisillä maillaan omilla perinteisillä elinehdoillaan. Perinteisten elinehtojensa näin heiketessä monet ovat joutuneet hankkeen rakennuttamaan uuteen kylään joka on aidattu ja jossa he ovat elinehdoistaan syrjäytetyiksi joutuneina olleet halpatyövoiman lähteenä yhtymälle.

Vaikka alueelta tuotetaan valtavat määrät sähköä ympäri Keniaa, asutuksessa johon yhtiö on siirtänyt paikallisia paimentolaisia ei ole ollut sähköä, eikä juoksevaa vettä. Työttömien määrä, alkoholismi, prostituutio ja taudit kuten AIDS, malaria ja bilzharia ovat kasvaneet.

Hankkeen myötä alueen militarisointi yhtiön palkkaamalla asemiehillä on lisääntynyt kuten myös uudenlaiset konfliktit, rikollisuus ja jätteongelmat.

Eikä ihme, ettei paimentolaisilla kylässä, johon yhtiö heidät sijoitti, ole sähköä. Maailmanpankki jätti aiemmin hankkeen arvioiden, ettei köyhillä kenialaisilla ole varaa ostaa sähköä ehdoin ja hinnoin, joilla yhtiön on sovittu sitä tuottavan.

Yksi hankkeen ongelmallista luonnetta heijastavista asioista liittyy siihen, että kun veden puute näillä alueilla on kova etenkin kuivina kausina, on vakava, ihmisoikeuksia koskeva kysymys, miten ja mihin alueen vähäiset vesivarat käytetään.

Vieressä, aitojen toisella puolen olevassa "'kylässä', joka on rakennettu asuttamaan turbiini-insinöörit, on sähköä 24 tuntia vuorokaudessa, monia Wi-Fi verkkoja, terveysklinikka, poliisi ja jopa uima-allas". (Cormack, Z.; Kurewa, 2018, s.9)

LTWP:n henkilöstön uima-allas kuivuudesta kärsivällä alueella. (Kuva hankkeeseen kytkeytyneiden henkilöiden facebook sivulta 2019 lopulta)

Sisällysluettelo

sivu

Johdanto	2
1. Yhtymän haltuunsa ottaman alueen olosuhteista ja elämästä Turkana järven kaakkoisosan itä-puolella	3
2. Hankkeen vaikutus alueen vesitasapainoon ja siihen kytkeytyviin laitumiin ja elinehtoihin	4
3. Yhteisöjen osallisuus ja osallistaminen hankkeessa, työttömyys ja hankkeen tuomat sosiaaliset ongelmat	5
4. Hankkeen tuoma eriarvoisuus, ihmisoikeussyrjintä ja omaa elämää koskevien vaikutusmahdollisuuksien vieminen	6
5. Sähköntuotannon vaikutukset taloudellis-sosialisiin ja kulttuurisia ja kehitystä koskeviin ihmisoikeuksiin.	7
6. Sähköntuotannon kasvun vaikutukset ympäristöön, biodiversiteettiin, ilmastoon ja kestävään kehitykseen	8
7. Hankkeen mukaan "käsité alkuperäiskansa on kavennettu" hankkeen toimintaa varten	10
8. Hanke loukkaa paimentolaisten oikeuksia ja tuo alueelle uudenlaisia konflikteja, joissa ihmisiä myös on tapettu	12
Viitteet	14

Johdanto

114 miljoonaa euroa Suomen verovaroja lainataan ilmastorahoituksena maailmanpankkiin kytketyn yksityistä liiketoimintaa rahoittavan International Finance Corporationin (IFC) kautta tuulivoimaloiden rahoittamiseen Afrikassa, ja köyhimmässä maissa ja "IFC tulee sijoittamaan yhä jäljellä olevat 83 miljoonaa euroa 2022 loppuun mennessä." (1)

IFC:n kautta on haluttu kanavoida tämä Suomen suurin ilmastorahoitusohjelma, koska IFC on "markkinajohtaja ja edelläkävijä ympäristö- ja yhteiskuntariskien hallinnassa" ja antaa "suomalaisyrittäjille [...] yhteistyömahdollisuuksia maailman suurimman yksityisen sektorin kehitysrahoittajan kanssa". Ja "IFC pyrkii jatkamaan ja edelleen syventämään yhteistyötään Finnfundin kanssa" (2), koska Finnfundilla on kokemusta vastaavan tyyppisestä riskirahoituksesta.

Tarkoituksenahan on myös sen osalta, miten "monien nousevien markkinoiden, etenkin köyhimpien maiden joukossa, on katsottu olevan liian riskialttiita yksityisille sijoittajille", avata noissa haastavissakin olosuhteissa mahdollisuuksia saada sieltäkin voittoa bisnekselle siten että "mukaan saadaan myös korkeampia tuottoja etsiviä yksityisiä pääomia" - jotta voidaan "muuntaa kehitysrahoituksen miljardit yksityisen pääoman triljoonien virroiksi". Tähän pyritään sijoittamalla sellaisen "sijoitusilmaston" ("investment climate") ja sääntelyn luomiseen, jolla varmistetaan etteivät riskit, joita liiketoiminnan avaamisesta riskialttiilla alueella aiheutuu (ihmisille, ympäristölle, ymv), kuitenkaan luo "esteitä yksityissektorin toimille" alueella tai vaaranna liiketoiminnan kannattavuutta. (3)

Finnfundin kautta Suomi on jo sijoittanut Afrikan suurimman, 365 tuulimyllyn tuulipuiston toimintaan, jonka omistaa The Lake Turkana Wind Power (LTWP) yhtiö, jossa Finnfund on siis osakkeenomistajana verovaroillamme. Alkuperäiskansojen yhteisöjen nostettua oikeuskanteen LTWP:tä vastaan, LTWP esittää puolustavansa Kenian korkeimmassa oikeudessa osakkeenomistajiensa ja rahoittajiensa, kuten Finnfundin ja sitä kautta myös Suomen intressejä kyseisiä Kenian alkuperäiskansayhteisöjen edustajia vastaan. IFC:n kautta kulkeva Suomen 114 miljoonan lainoitus tuulivoimaloille vaikuttaa tarkoituksiltaan vastaavan kaltaiselta kuin Finnfundin LTWP-sijoitukset - jopa siinä määrin, että afrikkalainen tiedonvälitys sai Suomen tiedotuksesta sen virheellisen kuvan, että 114 miljoonan euron lainoituksen ensimmäinen kohde olisi LTWP. (4)

Siten myös IFC:n kautta kulkevan lainoituksen riskit ja ongelmat ihmisoikeus- ja ympäristövaikutusten suhteen saattavat muodostua vastaavan tyyppisiksi kuin Finnfundin LTWP sijoitusten.

USA:n korkeimman oikeuden helmikuussa 2019 antaman tuomion mukaan IFC-välitteisissä lainoissa myös yhtiöiden saamien lainojen rahoittajat ovat osaltaan tietyin ehdoin oikeudellisesti osavastuussa rahoittamiensa liiketoimien aiheuttamista oikeusloukkauksista. (5) Tämä lainojen rahoittajan oikeudellinen vastuu olisikin sangen tarpeen Suomen 114 miljoonan euron tuulivoimateollisuutta koskevan IFC-välitteisen lainan kaltaisissa tapauksissa, joissa tarkoituksena on siis 'kehittää' köyhimpiä maita siten, että niistä saadaan niiden 'kehittämiseen' sijoitetut rahat takaisin Suomeen ja luodaan suomalaisyrityksille mahdollisuuksia saada voittoa näistä köyhimmistä maista.

LTWP tuulipuisto sijaitsee Kenian Turkana järven kaakkoisrannasta keskimäärin n. 15 km itään. Hanke antoi alueen asukkaille kuvan, että hankkeelle on päätetty ottaa 160 km² asukkaiden perinteisestä elinalueesta mikä tuntui heistä vaikealta ymmärtää miten noin oli voitu päätettää. Käytännössä heiltä otettiin kuitenkin lähes 4 kertaa suurempi, 607 km² alue pois sen kansojen omilta, paikallisen ympäristön uusiutumisesta elämään sopeutuneilta elinehdoilta, pois niiden perinteisestä yhteisöllisestä käytöstä ja hallinnasta Kenian historian suurimman yksityisen sijoituksen käyttöön, joka voi tuottaa miljoona voittoa yhtiölle, joka maksaa alueesta vuokraa vain 3000 dollaria vuodessa. Yhteisöt eivät saa heiltä korvauksetta viedystä esivanhempiensa maasta ja siitä imettävistä miljoonien tuotoista juuri mitään.

Tuulimyllyjen alueen lisäksi hanke otti näin ilman alkuperäiskansojen oikeuksien edellyttämää neuvottelua myös 447 km² alueen tuulipuiston 'suojavyöhykkeeksi', jolla se esittää voivansa "varmistaa tuulen virtauksen ja jonka LTWP voi edelleen vuokrata eri sijoittajille." "Alueeseen kuuluu laidunmaita ja kausittaisia vesipisteitä Sarimassa (jonne tuuliturbiinit on asennettu)" seudulla, "jota Samburu, Turkana ja Rendille paimentolaiset ovat historiallisesti käyttäneet yhdessä". Hankkeen kautta "muuttuvat maan hallinnan järjestelyt eivät vaikuta ainoastaan elinehtoihin vaan myös moniin perinteisesti maan kautta välittyneisiin sosiaalisiin suhteisiin." (6)

Kun tämä tuulivoimapuiston liiketoiminnan hallintaansa ottama 607 km² alue on jo pitkään kuivuudesta kärsineessä, aavikoituvassa Kenian pohjoisosassa, se on sähköntuotanto- ja asutusalueineen sekä sähkönsiirtoon ja huoltoon rakennettavine satojen kilometrien sähkölinjoinen ja teineen monin eri tavoin syrjäyttänyt alkuperäiskansayhteisöjen jäseniä alueen vuodenaikojen ekologiin kiertoihin sopeutuneen maan käytön ja elinehtojen muodoista sekä myös pakkosiirtänyt heitä.

Lähes 100 vuoteen ulottuvalla yhteisömaan 'vuokrauksella' LTWP yhtymälle, maa käytännössä yksityistettiin ilman että yhteisöt saavat mitään maan arvoa vastaavaa korvausta. Monet paimentolaisyhteisöissä katsovat että maa vuokrattiin "tietämättämme ja korvauksetta täysin Kenian lain ja perustuslain vastaisesti". Yhtymä on liiketaloudellisesti "hyötynyt historiallisen heikosta yhteisömaiden lain suojasta" kun edes Kenian omia voimassa olleita lakeja ei kunnioitettu. (7)

Kenian hyväksymiin alkuperäiskansojen oikeuksien kansainvälisiin velvoitteisiin nähden Keniasta käytännössä "puuttuu yhteisömaiden rekisteröinnin ohjaus ja maanhallinnan varmuus", hädöiltä suojaavat lait ja mahdollisuudet osallistua päätöksiin, joiden nojalla heidät syrjäytetään elinalueiltaan ja elinehdoistaan. (8)

Miten Suomi on turvannut ja todentanut että Finnfundin sijoitus alkuperäiskansoilta maan heidän vapaan tietoisien ennakkosuostumuksensa vastaisesti kaapanneeseen LTWP yhtymään ja Suomen 114 miljoonan euron jatkorahoitus alkuperäiskansojen maiden ottamiseen vastoin heidän vapaata tietoista ennakkosuostumustaan Finnfundin osaltaan omistaman yhtymän haltuun, sähkön kulutuksen kasvattamiseen eivät ole loukkaamassa alkuperäiskansojen oikeuksia?

Ihmisoikeudet vaativat YK:n vastaavien elinten mukaan Keniassa varmistettavan alkuperäiskansojen yhteisölliset oikeudet "käyttää perinteisesti käyttämiään maita tapaoikeutensa ja perinteisten maan hallinnan järjestelmiensä mukaisesti" siten, että maiden ottaminen muuhun käyttöön edellyttää heidän vapaata, tietoista ennakolta saatavaa suostumusta ja vastaavia korvauksia. (9) Afrikan ihmisten ja kansojen oikeuksien komissio katsoo alkuperäiskansoiksi ne erityiset ryhmät, jotka ovat jääneet kehityksen reuna-alueille tavoilla, joihin valtavirran kehitysmallit suhtautuvat kielteisesti ja joiden kulttuureja ja elämäntapoja kohdellaan eriarvoisesti ja joiden olemassaolo on uhattuna, kuten tämän alueen samburujen, turkanoiden ja rendilleiden kohdalla. (10)

1. Yhtymän haltuunsa ottaman alueen olosuhteista ja elämästä Turkana järven kaakkoisosan itä-puolella

Kun Turkana järven vesi ei liian suola- ja alkalipitoisuutensa vuoksi sovellu juomavedeksi, Sariman alue on makean veden lähteidensä vuoksi ollut tärkeä laidun- ja vesialue paimentolaisille, heidän karjalleen, kameleilleen ja villieläimille. "Aluetta on käytetty ensisijaisesti laitumena kuivina vuodenaikoina. Heimot ovat paimentolaisia, jotka elävät missä tahansa saavat karjansa laidunnuttua. Heidän asuntonsa, *manyattas*, on huolellisesti koottuina keppien kanssa ja riittävän kevyitä pakattaviksi aasin selkään kun he jättävät paikan taas muutaman päivän kuluttua." (11)

Sopeutuneina elämään aavikon niukoista, hauraista ja vaihtelevista elämisen edellytyksistä liikkumalla kasvillisuuden ja vesivarojen uusiutumisen vuodenaikarytmin mukaisesti, "paimentolaiset käyttävät maata vuodenaikojen mukaisina laidunmaina ja vesilähteinä" (12) tavalla, jolla he ovat pystyneet kestävästi mobilisoimaan yhteismaita ja niiden voimavaroja elinehtojensa käyttöön. Hanke esittää nuo alueen hauraat, mutta oikein käytettyinä alueen elämää turvaavat olosuhteet siten, että alue on asumaton ja "alueella on hyvin harvoja puita eikä pysyviä vesilähteitä", joiden kohtalosta tarvitsisi välittää. (13)

Kun "kuivan aavikkoympäristön luonto teki välttämättömäksi ihmisten ja karjan liikkumisen veden löytämiseksi" "Sariman vesilähteet ovat historiallisesti olleet keskeinen osa" aluetta etenkin "alueen jaetun yhteisen käytön ja

historian" kannalta "paikkana, jossa eri etniset yhteisöt ovat yhdessä eläneet" ja joka "ei pohjaudu tiukasti määrittyneisiin alueellisiin yksikköihin vaan pääsyyn voimavaroja tarjoaville alueille". Siten perinteisin tavoin ymmärretty ja hallittu "maa on kantanut monia eri sosiaalisia, poliittisia ja henkisiä arvoja", jotka ovat kehittyneet aikojen muovaamina alueen elämän ylläpitoon sopeutuneiksi. (14)

Alueen elinehtojen uusiutumiseen sopeutuneiden käytäntöjen ja yhteisösuhteiden herkkää ja haurasta tasapainoa helposti vahingoittaa alueiden käytön määrääminen palvelemaan ulkopuolista kaupallista kulutusta sitä kasvattamaan rakennetun hankkeen infrastruktuurin, liikenteen ja toimintojen avulla, jotka vaarantavat myös alueen sosiaalista ja poliittista vakautta (15) ja alueen niukkaa kasvillisuutta, jonka uusiutumisesta paimentolaiset karjoineen ovat oppineet elämään.

Sariman laakso on ollut vuosisatoja tai -tuhansia tärkeä vesilähdealue ja laidunalue paimentolaisheimoille, vaikkakaan siellä ei kuumuuden ja kovien tuulien vuoksi ole ollut paljoa kovin pysyviä rakennuksia. Tuulipuiston ja sen ydinalueella nyt sijaitsevan Sariman kylän alueilla ei siten ollut perinteisesti nykyisen kaltaista pysyvää asutusta. Alue on sen sijaan ollut tärkeä osa vaeltavan paimentolaisuuden elinaluetta ja liikkuvaa asutusta alueena, johon vettä ja siten myös laidunnettavaa ruohoa on kertynyt kuivinakin kausina. Kenian hallinto järjesti siten sinne terveys- ja vesipisteen lisäten vettä paikassa myös padolla, jonka se rakensi alueen halki tiettyinä vuodenaikana kulkevaan jokeen.

Siten "yhteisö tuli alueelle 2005 saadakseen terveydenhoitoa ja vettä" ja on siten omaksunut "paikalleen asettuneen elämäntavan perinteisen paimentolaiselämänsä sijaan". (16) Myös yhtymä toteaa että kuivuudesta kärsivillä laajemmilla alueilla vallitseva veden "rajallinen saatavuus tekee tämän paikan puoleensavetäväksi perustaksi Sarima yhteisön sijainnille", joka "sijaitsee tässä paikassa pääasiallisesti johtuen luonnollisesta veden keräystä alueesta, joka kerää vettä vuodenaikojen mukaisesti". (17)

2. Hankkeen vaikutus alueen vesitasapainoon ja siihen kytkeytyviin laitumiin ja elinehtoihin

Paimentolaisten elämä hyvin kuivalla perinteisellä elinalueellaan on ollut riippuvaista useista pienistä veden ja kosteuden rippeistä, jotka ovat ylläpitäneet laidunnettavan ruohon ja juomaveden löytymisen mahdollisuuksia. Nyt näitä vähäisiä veden rippeitä on kuitenkin kerätty ja imetty laajemmalta alueelta ensin padon ja sitten yhtymän poraamien porakaivojen avulla kulutettaviksi vielä intensiivisemmin yhdessä pisteessä yhtymän intressien mukaisesti.

Veden ja kosteuden rippeiden pois imeminen ja keskittäminen yhtymän aitojen taakse - jopa sen insinööreilleen rakentamiin uima-altaitaisiin - on vähentänyt paimentolaisten mahdollisuuksia laiduntaa ja elää ympäröivillä alueilla. Tätä veden ja laidunnettavan ruohon saatavuuden heikentymistä hankkeen toimien tuloksena on pahentanut myös tuulipuiston, teiden ja sähkölinjojen rakennus ja sen myötä maan särkemisen ja kasvaneen liikenteen aiheuttaman tomun ja epäpuhtauksien joutuminen veden rippeisiin, mikä voi muuttaa vähitellen myös pohjaveden laatua.

Tuulipuistoyhtymäkin todennut että "Julkinen konsultaatio identifioi potentiaalisen laidunmaan menetyksen avainhuolena", mutta se on ohittanut laidunalueiden menetyksen syyt joiden vuoksi niiden käytettävyys laidunalueina ja veden lähteenä heikkenee tuulipuiston vaikutusten vuoksi - pikemminkin kuin sen aitojen vuoksi. Yhtymä on esittänyt että "tämän huolen lieventämiseksi, ainoat alueet, jotka aidataan ovat korkeajännite kytkimien alue, yksittäiset muuntajat ja LTWP:n operaatioiden kylä." Kun LTWP "piti vaikutustaan laidunmaan saatavuuteen merkityksettömänä" - "haihtuvan tomun, melun, ajoneuvoliikenteen ja siihen liittyvien turvallisuusriskien ja siirtolaisvirtojen" tuomana "väliaikaisena häiriönä paimentolaisten vaeltavassa siirtopaimentolaiselämässä" (18), se ei huomioinut, että maat joilta vedet imetään muuhun käyttöön ja joilla ei sen jälkeen enää kasva ruohoa vastaavasti kuin aiemmin, eivät ole enää vastaavassa määrin laiduntamiseen käytettävissä olevia maita - vaikka alueilla ei aitoja olisikaan.

Hanke "puuttuu häiritsevästi suoraan paimentolaiskansojen kulkureitteihin ja heidän mahdollisuuksiinsa käyttää optimaalisella tavalla luonnonvaroja, jotka ovat ratkaisevia heidän elinehdoilleen ja selviytymiselleen" "aiheuttaen massiivista ympäristöllistä, sosiaalista ja kulttuurista tuhoa tällä hauraalla korkean biologisen ja kulttuurisen diversiteetin alueella". (19) Aidattuna on toisaalta matala palkkaisena työvoimana käytettyjen Sariman paikallisten köyhien asutus omalla aidallaan ja toisaalta heidän viereensä mutta ulottumattoimiinsa on aidattu ulkoa tulleiden insinöörien asutus uima-altaineen. Ja siltäkin osin kuin paimentolaisten kulkua eivät rajoita aidat, sitä rajoittavat yhtymän palkkaamat aseistetut vartijat, jotka valvovat paimentolaisten kulkua alueella.

Paimentolaiset eivät voi elää vain odottamalla vuosia sellaisen 'väliaikaisen häiriön' poistumista, joka heikentää entisestään kuivuuden vaivaamia laitumia ja vesilähteitä. Niitä menettäessään, he menettivät karjaansa ja joutuivat etsimään väliaikaista palkkatyötä yhtiön rakennuksilta alhaisilla palkoilla. Vaikka hankkeen teettämä arviointi otaksui ja lupasi, että yhteisöt "pystyvät myös jatkamaan paimentolaista elämäntapaansa" hankkeen toimintojen puitteissa (20), hanke on vienyt monilta mahdollisuuksia jatkaa perinteistä paimentolaiselämäänsä.

"Monilla Sarimassa nyt asuvista turkanoista ei ole karjaa; he tulivat alueelle työttömyyden vuoksi". Ja "turhautuminen työttömyyden suhteen kasvoi hankkeen myötä" (21) Yhteisön asukkaista "45% on syntynyt ja elänyt hankkeen jalanjäljen alueella" jo aiemmin. Monet "muuttivat Sirimaan turvattomuuden vuoksi" jota myös hanke on tuonut ympäröiville alueille. Ja monia vaikeassa asemassa olevia ihmisiä tuli kylään myös hankkeen myötä siinä toivossa että voisi saada hankkeesta töitä, joita ei sitten kuitenkaan ole löytynyt. Kylän asukasmäärän kasvu ja kylän siirto ja jälleenasutus hankealueella yhtiön toimenpiteiden tuloksena on myös ylikuluttanut paimentolaisten asuntojen rakennusmateriaaleja ympäröiviltä seuduilta "tavanomaisen manyattan (perinteinen pyöreä maja) rakentamiseen menee 1-2 kuukautta". "Johtuen kasvavasta rakennusmateriaalien niukkuudesta, naiset joutuvat kulkemaan pitkiä matkoja niiden etsimiseksi" (22)

3. Yhteisöjen osallisuus ja osallistaminen hankkeessa, työttömyys ja hankkeen tuomat sosiaaliset ongelmat

LTWP yhtymä sanoo, että se "aloitti paikallisten yhteisöjen osallistamisen hankeeseen sen laajemmalla alueella" 2006 (23) ja ensimmäisen virallisen konsultation olleen 15 marraskuuta 2007, mutta ei kommentoi informoitiinko/konsultoitiinko tuolloin maan vuokrauksesta, joka aloitettiin jo vuotta aiemmin. (24)

Kysyttäessä yhteisöjen ihmisiltä "koska he ensimmäistä kertaa kuulivat että maa oli annettu pois heidän hallustaan", "lähes kaikki vastasivat 2009-2016. Kukaan heistä ei ollut kuullut hankkeen mahdollistaneesta yhtymän maan hankinnasta ennenkuin vasta vuoden 2007 jälkeen" jolloin maa oli jo luovutettu yhtiön käyttöön. (25)

Konsultaatioissa hanke mainosti itseään eikä julkistanut olennaisimpia vaikutuksiaan, ei edes sitä, miten aluetta vuosisatoja käyttäneet paimentolaiset menettäisivät perinteiset oikeutensa maihinsa. Konsultaatiot eivät julkistaneet hankkeen paimentolaisilta itselleen vaatiman alueen todellista kokoa - eikä sitä miten sitä ja maan vuokrausaikaa voitaisiin kasvattaa yhteisöjen tietämättä. Maita on aiemminkin sovittu otettavan paimentolaisilta ikäänkuin väliaikaisesti muuhun käyttöön, brittien siirtomaahallinnon ajanakin lopulta sadaksi vuodeksi, mutta kun sata vuotta tuli täyteen, maita ei palautettukaan vaan ne jäivät pysyvästi muille.

Myös tuulipuiston suhteen maita ollaan vuokraamassa lopulta 99 vuodeksi. Ei ole tuotuna julki, millä tavoin, ketkä ja kuinka monet edustajat yhteisöistä hyväksyivät maitaan luovutettavaksi 99 vuodeksi ja kylän siirrettäväksi ja minkä suuruudesta korvauksesta. Vain joitakin harvoja konsultoitiin priorisoimalla muutoin toimimattomaksi jääneen maakuntaneuvoston virkailijoita.

LTWP yhtymä totesi 2012 onnistuneensa siinä, miten "viidellä perheen päällä on [...] säännöllinen toimeentulo, Siriman päällikkö ja neljä muuta, jotka LTWP on palkannut turvallisuudesta vastaaviksi vartijoiksi" LTWP:n mukaan "työllistyminen ja säännöllinen toimeentulo ovat tuoneet modernisaation yhteisöön" (26)

Yhteisöjen asukkaita on jäänyt mietityttämään millä oikeudella tämän tyyppiset, ulkoa tuotujen hallinnon järjestelyjen ohjaamat "johtajat sitten myivät maan ja [...] olivat ainoat, jotka siitä hyötyivät. Ihmiset eivät koskaan hyötäneet". Yhteisöjen elinehdoille ja elämänperinnölle tärkeä veden hallinta on hankkeen myötä hankaloitunut huomattavasti ilman että aluetta perinteisesti käyttäneitä yhteisöjä olisi edes konsultoitu. Ja siltäkin osin kuin jotkut "paimentolaiset yhä selviytyvät sillä vähällä karjalla jota heillä on" kehitettyään "elämäntavan joka on sopeutunut äärimmäisiin olosuhteisiin" (vaeltamalla vuoden aikojen mukaisesti siellä missä eläimet kulloinkin pystyvät laiduntamaan), Sarimaan ulkopuolelta tullut muu väestö on tehnyt kasvavassa määrin hankalaksi löytää kaikille asukkaalle edellytyksiä elää kylässä. Hankkeen alueella alkuperäisheimojen väestöstä n. 55% elää yhä paimentolaisuudesta, 5 % palkkatyöstä ja "40 % ilman tulonlähdettä" yhtiön mukaan. (27)

Hanke mainosti aiemmin "tekevänsä terveystalon, kouluja [...] mutta ainoa asia joka toteutui oli tiet", luvattuja kouluja tai terveystalokkua ei tullut siten kuin oli annettu ymmärtää ja tietkin rakennettiin vain yhtymän intressien tarpeiden mukaisesti. (28) 1180 ihmistä uudelleen asutettiin 1.5 km päähän hankkeen vuoden 2014 jälleenasutus suunnitelman mukaisesti

Hankkeen rakennusvaiheen kuluessa Sariman kylän asukasmäärä n. kymmenkertaistui yhtiön mukaan n. 1,500 asukkaaseen "johtuen töitä etsivien muuttovirrasta alueelle" ja väheni sitten rakennustöiden päättyessä vuonna 2017 n. 1000 asukkaaseen, joista n. 70 % alle 20 vuotiaita. (29)

Vuoden 2016 maaliskuussa vain 92 henkilöä Sariman kylän n. 2000 asukkaasta oli saanut työpaikan. Kun valtaosa pysyvimmästä työvoimasta on tuotu ulkopuolelta ja paikalliset "töitä saaneet on nyt irtisanottu", he "menettivät tulonsa aikana, jona yhteisöt menettivät paljon karjaa kuivuuden vuoksi". (30) Aiemmin hanke "kerto i yhteisölle tarjoavansa työpaikkoja, mutta nyt yli 200 nuorta riutuu kylässä köyhyydessä vailla keinoja hankkia ruokaa". Yhtiö kuitenkin oli arvioinut ja todennut jo vuosia aiemmin 'stakeholder engagement' suunnitelmissaan tilanteen olevan sellainen että:

"Kontrolloimaton muuttovirta alueelle voi sisältää haavoittuvassa asemassa olevia työttömiä, etenkin nuoria jotka ovat jo epäedullisessa asemassa ja joiden tilanne vain heikkenee alueelle muuton myötä". 2,500 ulkopuolelta alueelle tulleen työntekijän saapumisen myötä kylässä ovat kasvaneet "työttömyys, alkoholismi, prostituutio ja syytökset laittomista maan hankinnoista". (31) Myös huumeiden käyttö ja taudit kuten AIDS, malaria ja bilzharia ovat lisääntyneet. Yhtymäkin "tunnustaa että alkoholismi ja prostituutio vaikuttavat yhteisöön kielteisesti". Hanke arvioi jo vuosia aiemmin 'Stakeholder Engagement' suunnitelmassaan, että vaikka "seksikaupan työntekijöitä ei ole tunnustettu tällä hetkellä hankkeen vaikutusalueella, heitä voi tulla alueelle rakennustöiden alkamisen myötä"- kuten on nyt tapahtunut. (32) "Jopa nekin haastateltavat jotka muutoin kannattivat hanketta, olivat huolissaan sanitaation puutteesta, prostituutiosta ja liiallisesta alkoholien kulutuksesta Sarimassa" (33), joiden kasvun myös hanketta toteuttava yhtiö on omilla arvioissaan tunnustanut.

Hankkeen myötä ovat kasvaneet myös rikollisuus, jäteongelmat ja alueen militarisointi yhtymän asemiesten kautta. Edes se mitä hanke on toteuttanut yhteisöjen nimissä, kuten poliisiaseman rakentaminen, ei ole noussut yhteisön prioriteeteista. Heimojen "identiteetin kovettuminen on vastausta LTWP:n rakentamiseen" (34)

4. Hankkeen tuoma eriarvoisuus, ihmisoikeussyrjintä ja omaa elämää koskevien vaikutusmahdollisuuksien vieminen

LTWP yhtymä on mainostuksessaan "kehystänyt Marsabitin maiseman sijoituskohteena jota ei omistanut kukaan. Tämä on ristiriidassa maan asukkaiden samalle hankealueen maalle antaman historiallisen paikallisen merkityksen kanssa". (35)

"Tuulipuiston rakentaminen on muuntanut maan arvon ja merkityksen kun maan taloudellinen arvo asetetaan mitattavaksi tuulienergian tuotantona". Se on luonut "uusia eristämisen tapoja ja nostaneet kysymyksen kenellä on oikeus hyötyä tuulivoiman voimavaroista".(36) Kyläläisten perinteisten pysyvien elinehtojen heiketessä hankkeen vuoksi, hanke on siten tuonut alueen alkuperäiskansoille sangen harvoja pysyviä työpaikkoja tai muitakaan pysyviä hyötyjä, joita hanke lupasi. (37) Monet kokevat tullessa huijatuksi mutta pelkäävät tuoda julki mitä on tapahtunut.

Hankkeen muodostamaa alueen paikallisen väestön kylää on pidetty viime vuodet korkean aidan sisällä jossa ihmiset ovat eläneet aidattuina. "Aidat tai muunlaiset rajaesteet eivät kuulu turkana ja samburu heimojen perinteiseen kulttuuriin." (38)

Vieressä, aitojen toisella puolen olevassa "'kylässä', joka on rakennettu asuttamaan turbiini-insinöörit, on sähköä 24 tuntia vuorokaudessa, monia Wi-Fi verkkoja, terveysklinikka, poliisi ja jopa uima-allas". Mutta asutuksessa johon yhtiö on siirtänyt Sariman kylän paikalliset asukkaat "ei ole sähköä, ei juoksevaa vettä eikä suurin osa asukkaista kykene edes ostamaan hankkeen tuottamaa sähköä". (39)

Myös hanketta toteuttavan yhtymän mukaan "Tuulipuisto tulee kiistatta olemaan hyvin suuri muutos heidän alueeseensa" (40) "kaikkien kehitys- ja sijoitushankkeiden jotka tulevat merkittävästi vaikuttamaan" alueeseen, jolla yhteisö jäsenineen elää "tulee saavuttaa heidän vapaa, tietoinen ennakkosuostumuksensa heidän tapojensa ja perinteidensä mukaisesti". (41)

Hanke ei osallistanut aluetta perinteisesti vuosisatoja käyttäneitä paimentolaisia kuten Samburuja ja Rendillejä lainkaan prosesseihin joissa se olisi kysynyt "heidän vapaata, tietoista ennakkosuostumustaan heidän tapojensa ja perinteidensä mukaisesti". Samburuja koskevat tärkeät päätökset ovat perinteisesti kulkeneet samburu vanhimpien kautta mutta koskien päätöstä maiden luovuttamisesta hankkeelle, samburu vanhimpiin kuuluva Mr Lendany sanoi: "En ole ollut osallisena sen päättämisessä, maa oli jo luovutettu pois. Jos he olisivat kutsuneet minua, en olisi ikinä hyväksynyt maan antamista pois, koska tällä paikalla on tarkoitus. Jos sataa, menemme sinne". (42)

Tarvitaan konsultaatio, joka "myös vaatii suostumuksen saamista" sen turvaamiseksi ettei loukata heidän perinteisen maa-suhteensa määrittämiä oikeuksiaan siihen millä kaikilla tavoin maa on perinteisesti heidän maataan. (43)

Tällaisessa maan hallinnan muutoksessa "on velvollisuus täysin identifioida olemassa olevat oikeudet maahan" ennen kuin sitä voidaan alkaa käsitellä tai tehdä siitä päätöksiä kaupallisena hyödykkeenä. Mutta tämän vaatimaa proseduuria, joka on säädetty perustuslain kohdassa 117 ja Trust land Actin kohdassa 13 ei noudatettu, mikä "kumoaa tuloksena olleen omistusasiakirjan pätevyyden".(44) Koska vaadittua paimentolaisten maata koskevien oikeuksien identifiointia ei tehty ja "julkista konsultaatiota ei toimitettu ennen maan pois luovutusta, asukkaille ei annettu mahdollisuutta varauksiin, eikä korvauksia" jotka vastaisivat lain maata koskien asettamia vaatimuksia yhteisöjen oikeuksien suhteen, yhteisöt nostivat "oikeusjutun, ei vain Lake Turkana Wind Power hanketta vastaan vaan myös maakuntahallintoa, Kenian hallitusta ja kansallista maakomissiota vastaan, osallisuudesta laittomaan maan hankintaan". (45)

"He ovat pitäneet maata hallussaan esivanhempiensä ja kulttuurinsa käyttämänä laidunmaana vartioiden tulevien sukupolvien oikeuksia siihen" mutta "maa laittomasti erotettiin (yhteisömaasta) ja luovutettiin yksityiseen hallintaan [...] ja siten esivanhempien yhteisömaan omistus poistettiin laittoman prosessin kautta" mikä vaatii laittoman prosessin tuottamien "maan omistusasiakirjojen kumoamista". (46)

Lisäksi, kun sopimuksen mukaan Kenian Voima yhtiö on sidottu ostamaan kaiken sähkön, vaikkei sitä edes tarvitsisi, Kenian perustuslain artikla 201 (d) vaatii että *"julkinen raha tulee käyttää harkiten ja vastuullisesti"*. (47) Koska "esivanhemmilta periytynyt yhteisömaan omistus kumottiin laittomalla prosessilla" (48) "tällaisen laajan yhteisömaa-alueen pois luovuttaminen yksityisen entiteetin haltuun synnyttää epäoikeudenmukaisuuden maan suhteen" ja voi synnyttää "korjaamatonta menetystä ja mittaamatonta sukupolvien välistä menetystä" (49)

Maa- ja ympäristötuomioistuimien siirsi asian Kenian korkeimman oikeuden käsiteltäväksi koska esiintuoduilla asioilla on "suuri julkinen merkitys", ne ovat kompleksisia ja "vaativat huomattavan ajan oikeudenkäynnin suorittamiseksi". (50)

Yhtymän mukaan - johon Finnfund siis kuuluu - tässä Kenian korkeimman oikeuden käsiteltäväksi nyt tullessa oikeuskiistassa osallisina "on kansainvälisiä lahjoittajia (donors), jotka ovat rahoittaneet tuulipuistoa ja joihin päätös myös vaikuttaa". (51) Onko Suomi siis nyt osallisena tässä oikeuskiistassa ?

Kun "kansainvälisten yhtiöiden ja lainoittajien yhtymä kieltää kaikki syytteet" (52), Suomen ja Finnfundin tulee voida tuoda julki: mihin heidän käsityksensä siitä Samburujen, Rendillien ja Turkanoiden maiden sen yhtymän ja siten myös Finnfundin haltuun siirtymisen laillisuudesta perustuu suhteessa alkuperäiskansojen ja perinteisten yhteisöjen yhteisömaita koskeviin oikeuksien osalta ?

Kun ihmiset ovat eläneet vuosisatoja maidensa vuodenaikojen mukaisesta uusiutumista, millaisin perustein hanke arvioi että sen tulee "asettaa maat parempaan käyttöön" pois näiden ihmisten omien elinehtojen käytöstä, johon heillä olisi alkuperäiskansoina ja perinteisinä vähemmistöyhteisöinä oikeus.

"Alkuperäiskansojen perinteisellä maan hallussapidolla on oikeudellisesti vastaava vaikutus kuin valtion takaamalla täydellä omistusasiakirjalla". Se kenen hallussa maa nyt on, ei poista alkuperäiskansan oikeutta perinteiseen maahansa. (209) Heidän oikeutensa maahan nousee kansainvälisen lain mukaisesti heidän perinteisestä maan hallinnastaan ja käytöstään. Nämä oikeudet ovat voimassa perinteisten sisältöjensä ja muotojensa määrittämällä tavoilla "myös vaikka virallisia omistusasiakirjoja ei olisi olemassa" eivätkä rajoitu vain sellaiseen heidän käyttämänsä maan käyttöön, jossa maa voitaisiin kaupallisella omistuksen tai hallinnan siirrolla oikeuttaa ensisijaisesti muihin, valtion tai yhtiön kaupallisiin tarkoituksiin muutettavaksi ja käytettäväksi. (53)

"Yhteisön jäsenten tulee voida järkevästi osallistua myönnettyistä toimituksista johtuviin hyötyihin ja tehdä tai valvoa hankkeen sosiaali- ja ympäristövaikutusten arviointia ennen hankkeen alkua" ja rajoittaa yksityisomistukseen nojaavia kaupallisia oikeuksia alueella etenkin siltä osin kuin "näiden yksityisten omistusoikeuksien rajoittaminen on välttämätöntä yhteisön elossa säilymiselle". (54) Myöskin näyttökynnys sille, miten täytyisi "julkinen intressi", jonka nimissä maa voitaisiin ottaa muuhun käyttöön "on paljon korkeampi alkuperäiskansan perinteisen maan kuin yksityisen omaisuuden muuhun käyttöön ottavalle" pakkolunastukselle. (55) Myöskään näitä ehtoja ei ole huomioitu lainkaan vaan päinvastoin alkuperäiskansojen maat luovutettiin yhtymälle paljon matalammalla korvauksella ja näyttökynnysellä kuin yksityisiä maita pakolunastettaessa.

Maan oleminen luokitettuna 'Trust Land' maaksi Keniassa luo Afrikan ihmisoikeuksien ja kansojen oikeuksien komission mukaan alkuperäiskansalle myös oikeuden hyötyä esivanhempien maan käytöstä siten, että "maakuntaneuvoston tulisi toteuttaa tällaisia oikeuksia" maan suhteen. (56)

5. Sähköntuotannon vaikutukset taloudellisiin-sosiaalisiin ja kulttuurisiin ja kehitystä koskeviin ihmisoikeuksiin.

"Kehitysmaissa sähkönsaanti on myös ihmisoikeuskysymys, ja sähköpula on kuin käsijarru yhteiskuntien kehitykselle" ilmoitti 11.10.2018 Suomen kehitysrahoituksesta vastannut ministeri Ann-Mari Virolainen. Afrikkalaisen median mukaan Suomen IFC:n kautta kanavoitua 114 million euron lainoitusta kohdennettiin ensinnä LTWP yhtymälle, jonka omistavat Finnfund ja muut ylikansallista sijoitustoimintaa harjoittavat yhtiöt. (57) Finnfundin mukaan kuitenkin tuolla IFC:n kautta kanavoidulla Suomen 114 miljoonan euron lainoituksella ei rahoiteta LTWP:n hanketta.

Maailmassa nyt vallitsevin tavoin kuitenkin sähköä ostetaan ja siten sangen suurelta osin myös tuotetaan, jaetaan ja käytetään hyvin paljon tarkoituksiin, joita ei ohjaa taloudellisiin-sosiaalisten oikeuksien toteuttaminen kestävästi kaikille yhdenvertaisina ihmisoikeuksina, vaan jotka vaikuttavat tavoilla, jotka loukkaavat ihmisoikeuksia tai heikentävät niiden toteutumista - vaikka sähkö voisi tietyin ehdoin ja tavoin tuotettuna, jaettuna ja käytettynä turvata ihmisoikeuksia.

Jotta sähkön tuotanto ja jakelu saataisiin edistämään oikeutta kehitykseen koskevien, taloudellis-sosiaalisten oikeuksien toteuttamista, tuo tuotanto ja jakelu tulisi riippumattomalla tavalla tarkistaa, ohjata ja todentaa tämän mukaiseksi.

Sähkön tuotanto ja jakelu edistävät oikeutta kehitykseen koskevien, taloudellis-sosiaalisten oikeuksien toteuttamista kaikille yhdenvertaisina ihmisoikeuksina vain siinä määrin kuin sähköä tuotetaan ja jaetaan sen mukaisesti kuin se edistää näiden oikeuksien toteutumista kestävästi kaikille yhdenvertaisina ihmisoikeuksina.

LTWP:n sähkön tuotantoa ja jakelua ei ole tarkistettu, ohjattu eikä todennettu tämän mukaiseksi. LTWP:n ja Finnfundin esittämät vaikutusarvioinnit ovat laiminlyöneet ihmisoikeuksien ja erityisesti alkuperäiskansojen oikeuksien kannalta edellyttämät kansainvälisen lain velvoitteet ja niihin liittyvät yhtiöiden velvoitteet.

Sikäli kuin hankkeen tarkoituksena olisi sähkön saaminen lukuisille köyhille kenialaisille, joilta sähkö puuttuu, niin kun asukkaat Siriman kylässä, jossa tämä sähkö tuotetaan, kuuluvat köyhimpiin kenialaisiin miksi sähkö jopa heidän elinalueellaan jossa se tuotetaan, tuotettiin ja jaettiin niin, että sähkön alueella saivat aivan heidän viereensä asutetut hankkeen insinöörit, joilla on sähköä 24 tuntia vuorokaudessa, monia Wi-Fi verkkoja ja uima-allas, mutta aivan viereessä aidatulla alueella asuville köyhille kyläläisille, jotka menettivät laidunmaitaan korvauksetta ei tullut "sähköä, ei juoksevaa vettä eikä suurin osa asukkaista kykene edes ostamaan hankkeen tuottamaa sähköä" ? (58)

"Maailmanpankin mukaan sopimus tekee sähkön hinnan lopulta liian korkeaksi kenialaisille", jotka ovat köyhiä. (59) LTPW:n ja Kenian Voima yhtiön tekemä 20 vuoden sopimus vaatii Kenian Voiman ostamaan kaiken tulen tuottaman sähkön tarvitsipa Kenia sitä tai ei. Koska tuuli puhaltaa voimakkaimmin öisin, energian tuotanto tapahtuu tunteina, joina Kenian sähkönkulutus on minimissä ja sähköä ei voida varastoida myöhempää käyttöä varten. Kun ylituotettu sähkö joudutaan ostamaan silloinkin vaikei sitä voitaisi käyttää, käytetystä sähköstä joudutaan maksamaan tältä osin useita kertoja sen tuotannon hinta. Tämä vie voimavaroja pois Kenian perheiltä ja yrityksiltä hyödyttämään sijoittajia ja yhtiöitä rikkaissa maissa kuten Englannissa, Hollannissa, Norjassa, Tanskassa, Suomessa ja USAssa.

Maailmanpankki vetäytyi vuonna 2012 IFC:n tekemän arvioinnin jälkeen LTWP:n energiahankkeen rahoittamisesta "asetettuaan hankkeen politiikkansa mukaisesti alkuperäiskansoja koskevassa viitekehityksessä" ja todeten mm. että "sähkönostosopimus altistaisi maan laaja-alaiselle rahoitukselliselle riskille". Kenia ei tarvitse niin paljoa energiaa kuin valtava tuulipuisto valmistuttuaan tuottaa. (60) Nyt Kenian kansalaiset eivät edes tiedä paljonko heidän maansa joutuu velkaantumaan maksaakseen tuulipuistoyhtymälle käyttämättä jäävästä sähköstä. (61)

Maailmanpankki totesi huolensa myös siitä, että kun hanke vie paljon maata, se johtaa helposti konflikteihin, jotka "johtuvat pääasiassa viljelysmaan, laidunmaan ja vesilähteiden puutteesta" ja tällaiset konfliktit "ovat aiheuttaneet omaisuuden tuhoamista ja ihmisten häätöjä tai syrjäytymistä". Lisäksi myös "ekologiset ongelmat johtavat lintujen kaikkoamiseen tai tuuli-turbiineihin törmäämiseen" ja "jatkuvat viiveet sähkönsiirtolinjojen valmistumisessa ovat johtaneet siihen että hanke "velkoo Kenian hallitukselta 5,7 miljardia Kenian shillingiä" viiveistä johtuvista tappioista - rajoittaen myös prosentuaalisena osuutena sähkön myyntituotoista saatavia yhtiövastuun sijoituksia. (62)

Kun valtaosa lähialueiden köyhyysrajan alapuolella väestöstä elää paimentolaisuudesta, heille ei jää riittävästi maata, laidunta, vettä, ym. heidän elinehtojensa välttämättömyksiä kun heidän perinteinen maan käyttönsä ja elämänperintönsä ovat ympäröivillä alueilla jo muutoinkin sangen uhattuina - paitsi kuivuuden ja aavioitumisen vuoksi, niin myöskin 700 km² öljynporausteollisuuden ja Etelä Sudanista ja Etiopiasta Keniaan Lamun satamaan suuntautuvien kuljetuskäytävä- ja öljyputkiverkoston, Lake Turkana Resort hankkeen ja muun maiden kaupalliseen hallintaan ottamisen vuoksi - jotka kaikki tarvitsevat paljon sähköä näiden ihmisoikeuksia ja ympäristöä vaarantavien toimintojensa lisäämiseen. (63)

Sähköntuotannon lisääminen lisää sähköä kuluttavia teollisia toimintoja kuten esimerkiksi Turkana järven toisella puolella aloitettua laajamittaista raakaöljyn tuotantoa maailmanmarkkinoille Tullow öljy-yhtiön toimesta joka on jo tuhonnut paimentolaisten laidunmaiden käyttökelpoisuutta vuonna 2013. Mutta niiden köyhien kyläläisten käyttöön joiden perinteisiä elinehtoja sähkön tuotanto syrjäytti, ei ole tullut myöskään sähköä.

Maailmanpankin vetäydyttyä tuulipuistohankkeesta siihen sisältyneiden ongelmien vuoksi, Finnfund alkoi rahoittaa hanketta osakeostoillaan. Vuonna 2018 Kansainvälinen rahoitusyhtiö IFC, Maailmanpankin yhtiörahoitus-siipi allekirjoitti yhteistyösopimuksen Suomen hallituksen kanssa 114 miljoonan euron lainoituksesta tuulipuistoille vähiten kehittyneissä maissa. (64) Miten noiden tuulipustojen vastaavat vaikutukset on tutkittu ?

6. Sähköntuotannon kasvun vaikutukset ympäristöön, biodiversiteettiin, ilmastoon ja kestäväan kehitykseen

Paimentolaisyhteisöt tuntevat alueen tuulen voiman, eivätkä sinänsä vastusta alueen tuulivoiman ottamista käyttöön paikallisiin ja laajempiin kansallisiin tarpeisiin, mutta katsovat että sen toteuttamisen heidän perinteisillä maillaan tulee tapahtua kunnioittaen heidän oikeuttaan käyttää ja suojella perinteisiä maitaan niitä koskevien perinteisten

oikeuksiensa mukaisesti. Se maiden arvo ja merkitys heille, jonka avulla he ovat pystyneet niitä ja niiden elämän monimuotoisuutta vuosisatoja kestävästi käyttämään ja säilyttämään ei ole pelkistettävissä niiden kaupalliseen arvoon, merkitykseen tai hallintaan. (65)

Mutta sitä mukaa kuin alueella on laskettu olevan liiketaloudellista potentiaalia siten kuin ihmisten omavaraisten elinehtojen ei-kaupallisessa käytössä olleita alueita pystytään ottamaan ikäänkuin 'tuottamattomina' alueina pois ihmisten omavaraisten elinehtojen käytöstä siirrettäväksi kaupalliseen hallintaan, tällaisia ihmisten elinalueita on alettu mainostaa ikään kuin ei-kenenkään-maaksi, "laajalti asumattomaksi, kallioiseksi, kuivaksi autiomaaksi", (66) kuin kuin pinnaksi, jossa "ei ole mitään" (67), ja joka olisi siten arvottomana otettavissa hankkeen käyttöön. Hanke mitätöi sen maan arvon ja käytön, joka maalla on paimentolaisten elämän ylläpitäjänä eikä nähnyt tarvetta korvata mitään niille, joiden elinehdoista maa otettiin pois, koska hanke esittää että kun maa, jonka se otti, oli arvoton, "oli kallioita, hiekkaa ja kaikkea sellaista, nyt yhtäkkiä sillä on arvoa." (68)

Paimentolaisyhteisön edustaja taas katsoi hankkeen tuhoavan maan syvemmän arvon sanoen nähdessään hankkeen "traktorit ja isot koneet joita heillä on maan särkemiseen", että tämä "oli erittäin huono asia. Näin suuret turbiinit siellä ja vaikka olen käynyt koulua, se oli minulle ikävää nähtävää koska minä todella tiedän tämän maan arvon". (69)

"Heidän maidensa lain vaatimien menettelyjen vastainen hankinta hankkeen käyttöön ei ainoastaan muuta maan käyttöä vaan muuttaa myös pysyvästi seutua ja sen maisemaa tavalla joka vie heidän mahdollisuuksiaan käyttää laidunmaitaan, kulttuurisia elinalueitaan ja käytävää, jota pitkin heidän kamelinsa vaeltavat Turkana järvelle vuodenaikojen mukaisesti kiertäen." (70)

Ulkopuolisten intressien määräämät rakennustyöt ja ulkoa tuodun hankehenkilöstön kulutustarpeet ovat lisänneet eroosiota, heikentäneet luontaisia vesilähteitä ja kasvien, pensaiden, puiden, karjan, lintujen, muiden eläinten sekä laaksoa käyttäneiden lähialueiden yhteisöjen perinteisiä elinmahdollisuuksia alueella. Hankkeen maankäytön ja vierastyövoiman vuoksi myös puun kulutus jo muutoinkin aavikoituneella ja "polttopuun akuutista pulasta" kärsivällä alueella. "Sariman ympäristössä on paljon jätettä" ja saastuminen "voi myös aiheuttaa ja levittää tauteja hankealueen ihmisiin." Tämä kaikki lisää konfliktien riskiä (71) ja 428km korkeajännitelinja kulkee suojelualuekäytävien läpi lisäten myös maananastusta ja konflikteja matkallaan.

Elinalueidensa maiden mukana he ovat menettäneet ravinnon ja veden lähteitään, pohjavedet ovat vähentyneet ja saastuneet, viljasadot ja biodiversiteetti kärsineet ja alue on militarisoitu. Heiltä on viety heidän oikeutensa omaan elinalueeseensa kytkeytyneen kulttuurinsa ja elämänperintönsä jatkamiseen. He tekivät Sariman kylän aluetta koskien siis siksi myös oikeushaasteen, koska hanke loukkaa heidän oikeuksiaan alkuperäiskansoina. (72)

Hanke on vaikuttanut alueen maaperään ja vesikiertoihin tavalla, joka on haudanut alleen, kuihduttanut ja raivannut tieltään sitä vähää kasvillisuutta, ruohoja ja muita villikasveja, pensaita ja puita (akasia, sandalwood, etc.) joka on ylläpitänyt alueen elämää, paimentolaisten karjaa ja muita eläimiä. Alue on uhanalaisen seepran (Grevy's Zebra) elinalueita ja siellä voi esiintyä joskus myös erittäin uhanalainen musta sarvikuono, uhanalaisia gepardi-, villi koira-, hyeena- ja kudu- lajeja, sekä uhanalaisia lepakoita ja lintuja, joita tuulivoimaloiden siivet ja myös sähkönsiirtojärjestelmät voivat tappaa ja häiritä. (73) Tuulimyllyjen, voimalan, sähkönsiirtolinjojen, teiden ym. tuottaminen ja rakentaminen sekä lukuisten niiden sähkökäyttöisten järjestelmien ja välineiden tuotanto ja käyttö, joiden käyttöön sähkö tuotetaan ja kulutetaan, vaarantavat ympäristön, ekosysteemien, biodiversiteetin, vesikiertojen ja ilmaston tilaa sangen monin tavoin, joiden kokonaisvaikutusta ei ole huomioitu, tutkittu, eikä todennettu tehdyissä arvioinneissa.

Vaikka ei huomioitaisi energian tuotannon välittömiä päästöjä, sangen suuri osa kaikesta siitä, mikä vaarantaa maapallon biodiversiteettiä, ilmaston tilaa, maan ja ilman puhtautta, puhtaan veden riittävyttä ja vesikiertojen ekologista tasapainoa on kehittynyt ja kasvanut sitä mukaa kuin ihmiset on siirretty elämään sähköä käyttävien tuotteiden ja prosessien käyttämisestä siten että maat on otettu niiden tarkoituksiin.

Sähköntuotannon lisääminen lisää paitsi sähkön kulutusta niin myös lähes kaiken sen kulutusta, mihin sähköä käytetään ja jonka ylikulutus maapallon elämän ja sen monimuotoisuuden edellytyksiä vaarantaa. Ja paitsi sähkön käyttö, niin myös "uusiutuvan energian teknologia jää riippuvaiseksi kaivosteollisuudesta, joka tunnetaan vakavista sosiaalisista ja ympäristövaikutuksistaan". (74)

Mitä enemmän maapalloa on otettu pois suoraan biodiversiteetin uusiutumisen elävien ihmiselämän muotojen käytöstä teollisten tai sähköistettyjen välineiden käytön avulla elävän ihmiselämän hallintaan, sitä enemmän maapallon elämää on vaarannettu. Ei ole ihme että Keniassa metsät lienevät säilyneet parhaiten Narokin

maakunnassa, josta vain 2 % on sähköistetty ja jossa on ehkä heikoimmat tie- ja kommunikaatioyhteydet.

"Keniaassa nyt ainoat maat jotka ovat saatavissa laajoihin maata käyttäviin sijoituksiin ovat yhteisömaita, koska ne muodostavat n. 60 % Kenian maa-alueesta" ja ovat "perinteisen maan hallinnan piirissä" yhteisöllisesti omistettuna enimmäkseen ilman muodollisia virallisia asiakirjoja, nojautuen maan historialliseen paikalliseen merkitykseen sen asukkaille. (75) Ottaessaan yhteisömaat - etenkin alkuperäiskansojen perinteiset maat - sellaisella tavalla niitä korvaamatta kuten LTWP yhtymä on tehnyt, yhtiö loukkaa paikallisten yhteisöjen, etenkin alkuperäiskansojen oikeuksia.

"Yhtymä kyseenalaisti alkuperäisen maanomistuksen luonteen uudelleenasetuksen toimintasuunnitelmassaan vuonna 2014" tiedottaen että:

"Vaeltavilla paimentolaisilla on perinteiset oikeudet käyttää maata laitumina, mutta ei kuitenkaan tunnustettavissa olevaa muuta laillista oikeutta maahan kuin tuo käyttöoikeus, eikä heillä siten ole oikeutta korvaukseen maasta".

Kuitenkin myös "tuolloin voimassa ollut perustuslaki selvästi vaati että (trust land) maan omistaa alueen väestö vaikka maakunta neuvosto toimii edunvalvojana. Uusi perustuslaki on asian suhteen vielä selvempi: maa on yhteisön omaisuutta" (76) siten että:

"Yhteisömaa tulee määrätä yhteisöille kuuluvaksi ja etnisin, kulttuurisin tai vastaaviin yhteisöllisiin intresseihin pohjautuvin perustein identifioitujen yhteisöjen hallussa pidettäväksi" yhteisömaihin kuuluvat "laidunmaat, esivanhempien maat ja maat" (trust lands) joita "maakuntahallinto pitää laillisesti hallussa" niiden alueen "yhteisöjen puolesta joita varten maa pidetään hallussa" kuten maakuntahallinnon tulee tehdä minkä tahansa rekisteröimättömän maan suhteen siten, että "yhteisömaata ei tule luovuttaa tai muutoin käyttää kuin vain noudattaen lakeja, jotka määrittävät kunkin yhteisön jäsenten oikeuksien luonteen ja alan". (77)

Trust land tai "yhteisömaa on yhteisön hallussaan pitämä alue" jonka suhteen National Land Commissioner on velvollinen "valition ja maakuntien hallitusten puolesta [...] varmistamaan, että proseduri ja tapa, jolla jokin maa-alue erotetaan yhteisömaasta sijoituskohteeksi, kunnioittavat menettelyjä hyötyjen jakamiseksi paikallisyhteisöjen kanssa". (78) Kun ihmisten elinehdot ovat perustuneet maan käyttöön ja kun he ovat aiemmin jakaneet alueen käytön toistensa kanssa, niin nyt kun hanke hallitsee maata ja muuttaa tapoja, joilla maata voidaan käyttää, tältä osin heidän osuutensa ja perinteinen oikeutensa perinteisen alueensa perinteiseen käyttöön voikin toteutua vain heidän osuutenaan modernista hankkeesta joka on tuotu ulkopuolelta määräämään alueen käyttöä. (79)

Maakuntaneuvosto laiminlöi Trust Land Act lain edellyttämän velvollisuutensa asettaa Divisional Land Board ennen maa-alueen erottamista yhteisömaasta varmistaen, että "Divisional Board kuulee ja kirjaa sen mitä kaikki eri asianosaiset ovat kuulemisessa esittäneet" ja toimittaa neuvoston käsiteltäväksi ja ratkaistavaksi tämän sekä "kirjallisen suositukaensa" asian osalta. Näin ei ikinä tapahtunut ja julkinen kokous "ei osallistanut paimentolaisyhteisöä" vaaditulla kattavalla tavalla. "Kokous ei myöskään ilmoittanut hankkeen vaatiman maan kokoa eikä informoinut yhteisöä ettei maa olisi enää sen hallussa" (80)

7. Hankkeen mukaan "käsite alkuperäiskansa on kavennettu" hankkeen toimintaa varten

Yhtymän mukaan "Sariman kylä on ainoa kylä joka sijaitsee tuulipuiston alueella". "Vuonna 2005 kun ensimmäiset ideat hankkeesta alkoivat muotoutua, Sariman kylässä asui noin 150 asukasta" jotka olivat pääasiassa turkana heimoa ja "jälleenasutus prosessin alkaessa 2012, asukkaiden määrä oli noussut 568 asukkaaseen (joista 426 oli lapsia)". (81) Turkanat itsekin tunnustavat että ovat alkaneet pysyvämmiin asuttua Sarimaa vasta 2005 tienoilla eivätkä siten ole käyttäneet aluetta vastaavasti yhtä pitkään kuin muut.

Yhtymän mukaan, vaikka "samburu, rendille, gabbra ja el molo ryhmiä voidaan myös löytää vaeltelevan raja-alueilla" (82), yhtymän ei tarvitse erityisemmin selvittää enempää hankkeen vaikutuksia muiden, laaksoa ympäröivillä alueilla eläneiden heimojen elämäntapoihin, vaikka laakso on ollut vuosisatoja enemmänkin heidän yhteisöjensä elinehtojen aluetta.

Silti hanke kohteli heimoja ikäänkuin alue olisi kuulunut vain sinne vastikään tulleille turkanoille, eikä siellä vuosisatoja eläneille muille paimentolaisheimoille koska yhtymä esitti alueen olevan muutoin 'asumaton' kun alueella ei nähty muiden pysyviä majoja.

Hanke jätti huomiotta ja laiminlöi näin oikeudet, joita paimentolaisheimoilla on kansainvälisten velvoitteiden mukaan perinteisiin elinalueisiinsa, jotka eivät pelkisty majojen sijaintiin määrättyä ajankohtana, koska heidän asuutensa on

vuosisatoja vaeltanut näillä alueilla tiettyihin vuodenaikoihin ja tarvitsee kipeästi Sariman kaltaisia laidun-, vesilähde- ja leirytymisalueita osana elinalueitaan.

Siten hanke lähtökohtaisesti diskriminoi alueella sen omia, vuosisataisia siirtopaimentolaisuuteen kytkeytyviä asumiskulttuureja ja elämäntapoja, hyväksyäkseen oikeuksia vain paikallaan pysyviin asuntoihin nojautuville asumisen muodoille ja asuinyhteisöille, vaikka niitä on tullut alueelle vasta hankkeen aikoihin 2005 alkaen!

Tätä siirtopaimentolaisten asumiskulttuurien diskriminointia jatkoi myös yhtymän lakimies kertoessaan oikeudelle, että paimentolaisten perinteiset maat ovat "nykyisin asumattomina" ja että oikeusistuin voisi todentaa asian vieraillemalla alueella. (83). Yhtymä sitten jopa "vei korkean oikeuden apulaiskirjaajan helikopterilla tutustumaan yhdessä yhtiön 2 lakimiehen kanssa" näihin maihin ja ottamaan pari valokuvaa autoista maista. (84)

Samalla kun yhtymä esittää ettei sen tarvitse huomioida kuin vain alueelle vasta äskettäin pysyvämmiin asettuneiden turkanoiden oikeuksia, se esittää päättäneensä myös että turkanoille eivät kuulu alkuperäiskansojen oikeudet.

Yhtymän mukaan turkanat eivät ole marginalisoituja tavalla, jota se katsoo voivansa alkuperäiskansalta edellyttää, koska "turkana heimo [...] on yksi Kenian suurimmista heimoista eivätkä he siksi alkuperäiskansan määritelmän mukaan ole 'itsessään' marginalisoitu ryhmä eikä heitä voida pitää marginalisoituina kansallisella tasolla" (85)

Tällainen yhtymän innovaatio alkuperäiskansan käsitteen "kaventamiseksi" yhtymän bisnes-tarpeiden mukaiseksi merkitsisi ettei millään kansalla oikein voi olla alkuperäiskansan oikeuksia niihin esivanhemmiltaan perimiinsä alueisiin, joilla he yhä elävät, koska siinä määrin kuin he niissä yhä elävät, he ovat enemmistö noilla alueilla, eikä heitä voitaisi siksi pitää alueen alkuperäiskansana. Siten Boliviassa esimerkiksi aymarat eivät sitten myöskään olisi alkuperäiskansa.

Kun yhtymä on ensin sanonut että alueella perinteisesti eläneillä paimentolaisilla ei ole huomioitavia oikeuksia alueeseen alkuperäiskansana, kun heillä ei ole pysyviä asuntoja siellä ja että siten vain turkanoiden oikeuksia voitaisiin huomioida alueella, sitten se kuitenkin katsoo, että turkoilla ei voi olla oikeuksia alkuperäiskansoina, koska hanke ei ole marginalisoinut turkanoita hankealueella, vaan antanut heille yhtäläiset oikeudet ilmaista huolensa kuin mitä ympäröivien alueiden heimoillakin - joille hanke ei siis tunnustanut oikeuksia hankealueen maahan:

"LTWP:n valitusmenettelyjen puitteissa [...] Turkanoilla on samat oikeudet ja suoja yhtäläisesti kuin muillakin hanketta ympäröivien alueiden ryhmillä ilmaista huolensa jos heidän oikeuksiinsa, intresseihinsä, tarpeisiinsa, elinehtoihinsa, kulttuuriinsa tai toiveisiinsa puututaan tai vaikutetaan niiden vastaisesti. Siksi, tämän hankkeen 'Alkuperäiskansa politiikka-kehysten' (IPPF) tarkoituksiin, käsite 'alkuperäiskansat' on kavennettu tarkoittamaan vain erityistä metsästäjä-keräilijä yhteisöä, el moloja" - jotka eivät ole aluetta edes käyttäneet. (86)

Mutta millainen 'sama mahdollisuus' yhteisöillä oli osallistua huolensa ilmaisulla ja niiden huomioiduksi tulolla esim. tällaisiin arviointeihin, joita hanke teki heistä tavalla joka vaikuttaa suoraan ja kielteisen rajoittavasti heidän kansainvälisesti tunnustettujen oikeuksiensa toteutumiseen?

Hankehan määrittelee näin alkuperäiskansat ja heidän oikeutensa uudelleen siten, että kenelläkään muulla kuin hankkeella ei voi olla oikeuksia hankealueen maahan, mutta kaikilla heillä on yhtäläinen oikeus "ilmasista huolensa". Näin yhtymä kieltää vaikutustensa kohteena olevien alkuperäiskansayhteisöjen oikeudet ja sanoo että koska yhtymä arvioi huomioivansa heidät samoin kuin muutkin, tämä ikään kuin jotenkin oikeuttaisi hankkeen kohtelemaan heitä tavalla jossa "käsite alkuperäiskansa on kavennettu". Voiko yhtiö näin siis heidän puolestaan päättää hankkeen tarkoituksiin sen ovatko he alkuperäiskansoja tai marginalisoituja ja sen, mitä alkuperäiskansojen oikeudet ovat?

Kun kyseinen yhtymän alkuperäiskansalinjaus ei kunnioita millekään aluetta elinehtoihinsa käyttäneelle kansalle kansainvälisesti ja Afrikan ihmisoikeuksien ja kansojen oikeuksien komissiossa tunnustettuja oikeuksia eikä huomioi eikä ilmaise heidän huolten ilmaisujaan, niin onko hanke siten kohdellut heitä kaikkia yhdenvertaisesti siten että ketään ei ole marginalisoitu kun kenenkään oikeuksia alueeseen ei ole kunnioitettu? Näin hanke pikemminkin marginalisoi kaikki hankealuetta käyttäneet kansat diskriminoiden ja loukaten heidän oikeuksiaan tavalla, joka on suorassa ristiriidassa heidän oikeuksiaan koskevien kansainvälisten velvoitteiden ja Afrikan ihmisoikeuksien ja kansojen oikeuksien komission päätösten kanssa.

Tekemällä arvioinnin, että alueella vuosisatoja eläneet kansat eivät olisi alkuperäiskansoja, "hanke päätti ettei tunnusta rendille-, samburu- ja turkana-kansoja alueen alkuperäiskansoiksi" siten että hankkeen ei tarvitse huomioida alkuperäiskansojen oikeuksia, kun ei kutsu heitä alkuperäiskansoiksi ja että se voisi näin "välttää vapaan, tietoisien ennakkosuostumuksen täytäntöönpanon" jota kansainvälisen ihmisoikeuslain sitoumukset vaativat (87) olematta velvollinen korvaamaan heiltä viemiään maita, jotka se katsoi 'arvottomiksi' 'joutomaiksi'. (88)

Afrikan ihmisoikeuksien ja kansojen oikeuksien komissio oli kuitenkin jo hankkeen alkaessa, vuonna 2006,

identifioinut aluetta käyttäneet turkanat, samburut, rendillet alkuperäiskansoiksi (elmolojen lisäksi). Olennaista on, "onko kansalla valtion luomista, kolonisaatiota tai valloitusta edeltävää historiallista läsnäoloa alueella", "omia instituutioitaan, kieliään ja elämäntapojaan" tai identiteettiään ja "identifioivat itsensä alkuperäiskansoina". (89) Kansa, joka on elämänperinnöltään erityisesti sopeutunut elämään tietyn ympäristön ja sen elämän diversiteetin uusiutumiseen siihen integroituneella ja valtakulttuurista erottuvalla tavalla, jota valtakulttuuri syrjäyttää tai kohtelee eriarvoisesti, on identifioitavissa kyseisen alueen tai ympäristön alkuperäiskansaksi - etenkin siten kuin tuon "heidän erityisen elämäntapansa elossa selviäminen riippuu heidän oikeuksistaan perinteiseen maahansa ja sen voimavarojen perinteiseen käyttöön" - jollainen tilanne on paimentolaiskansojen osalta esimerkiksi Samburu- ja Turkana- ja Rendillekansojen kohdalla, kuten Afrikan ihmisoikeuksien ja kansojen oikeuksien komission selvitykset ovat todentaneet. (90)

Keniassa tulee "suojella alkuperäiskansoja" toimilta, jotka kohdistuvat "alkuperäiskansoja vastaan [...] vaikuttaen kielteisesti turkanoihin, samburuihin" ja muihin alkuperäiskansoihin, kuten Afrikan ihmisoikeuksien ja kansojen oikeuksien komissio totesi myös 2016. (91) Tulee "ryhtyä kiireellisiin toimiin alkuperäiskansoille erityisten maata koskevien tarpeiden huomioimiseksi". (92) Näiden Kenian alkuperäiskansojen oikeuksia loukkaa se, jos heidän perinteisesti käyttämänsä maat otetaan heiltä ennenkuin hallinto on edes antanut heille maa-omaisuusasiakirjoja heidän oikeuksistaan. (93)

Vaikka se, että ryhmät "identifioivat itsensä alkuperäiskansana" on ollut avainperiaate sen määrittämiselle ovatko he alkuperäiskansaa, hanke esittää ikäänkuin omaavansa vallan määrittää kansojen luonteen - riippumatta näiden kansojen omista käsityksistä ja elämästä (94) - ja voivansa "kieltää alkuperäiskansojen olemassaolon hankealueella, siitä huolimatta että tunnustaa asukkaiden olevan paimentolaisia" ja marginalisoituja yhteisöjä, joilla kiistatta on "kollektiivinen side maihin" ja joiden "identiteetti yhteisönä on kytketty heidän erityiseen esivanhempien elinalueeseen ja sen luonnonvaroihin" (95), "heidän erityisen elämäntapansa säilyminen riippuu heidän pääsystään perinteiseen maahansa ja sen luonnonvaroihin näitä koskevista oikeuksistaan". (96) "Yhtiö ei voi väittää että tiettyjä kansoja ei tulisi pitää alkuperäiskansoina jos nämä kansat itse identifioivat itsensä alkuperäiskansana ja vastaavat YK:ssa ja Afrikan ihmisoikeuksien ja kansojen oikeuksien komissiossa asetettuja kriteerejä". (97)

8. Hanke loukkaa paimentolaisten oikeuksia ja tuo alueelle uudenlaisia konflikteja, joissa ihmisiä myös on tapettu

Sen lisäksi että hanke ei edes tunnusta velvollisuuttaan kunnioittaa Samburujen, Turkanojen ja Rendillejen oikeuksia alkuperäiskansoina vaan loukkaa näitä oikeuksia, hanke ei kunnioita myöskään niitä heidän perustavia ihmisoikeuksiaan, jotka heillä on paimentolaisina myös riippumatta heidän oikeuksistaan alkuperäiskansoina.

"Riippumatta maanhallinnan tyypistä, kaikilla ihmisillä tulee olla sellainen maan hallinnan turvan aste, joka takaa lain suojan", "maan hallinnan laillisen varmuuden henkilöille ja kotitalouksille, joilta puuttuu nyt tuo suoja." (98) Yhtymä ei kuitenkaan vaaditulla tavalla huomioi niiden ihmisten oikeuksia, joilla ei ole muodollisia omistusasiasiakirjoja, jollei heillä ole sellaisia "maahan tai omistukseen liittyviä vaateita, jotka maan lait tunnustavat" (99), mikä rajoittaa ja heikentää kansainvälisten ja alueellisten ihmisoikeusvelvoitteiden vaatimaa oikeuksien turvaamista ja toteuttamista.

Paimentolaisten asumistapa ja omaisuuden muoto - suostuupa LTWP kutsumaan heitä alkuperäiskansoiksi tai ei - ei ole oikeutettu peruste kaventaa tai heikentää heidän maan käyttöä tai veteen liittyviä ihmisoikeuksiaan, joita "ei tule asettaa riippumaan henkilön maan hallinnan statuksesta, kuten elämisestä epävirallisessa asutuksessa" tai "asuinsijoiltaan syrjäytettynä tai paimentolaisen elämäntavan mukaisesti". (100) Koska "paimentolaiset ja "myös ne, jotka eivät omista maata, elävät mahdollisuudestaan käyttäen maata" mutta "kohtaavat uhkaa ja esteitä koskien pääsyään laidunmaalle", joka on turvannut "heidän elinehtonsa ja selviämisenä", heidän "tavanmukainen kausittainen maan hallintansa jää usein huomioimatta hankittaessa, hyödykkeistettäessä tai pakkolunastettaessa maata suuromistajille tai teollisuudelle." (101)

Paimentolaisten oikeuksia ja "pääsyä veteen, sisältäen perinteiset, tavan mukaiset ja yhteisö-pohjaiset veden hallinnan järjestelmät, tulee kunnioittaa, suojella ja turvata syrjimättömällä tavalla" myös YK:n maatyöläisten ja maaseudulla työskentelevien ihmisten oikeuksien julistuksen mukaisesti "toimenpiteillä, jotka takaavat veden saatavuuden etenkin myös [...] vaeltaville paimentolaisille [...] ja henkilöille, jotka elävät epäsäännöllisissä tai epävirallisissa asutuksissa". (102) He kuuluvat haavoittuviin ryhmiin, joille tulee turvata ensisijaisina oikeudet "maan ja luonnonvarojen yhdenvertaiseen saatavuuteen, käyttöön ja hallintaan" siten, että heidän tulee voida "yhdenvertaisesti ja tehokkaasti osallistua kehitys suunnitelmien muotoiluun ja täytäntöönpanoon kaikilla tasoilla". (103)

Tulee varmistaa heidän "oikeutensa käyttää kestäväällä tavalla yhteisöjensä alueella olevia luonnonvaroja, joita tarvitaan riittävien elinehtojen turvaamiseen" ja osallistua niiden hallintaan. (104) Heillä on kansainvälisesti tunnustettu oikeus "kestävästi käyttää ja hoitaa maata ja vesilähteitä [...] saavuttaakseen riittävän elintason, turvallisen asuinpaikan

elääkseen rauhassa ihmisarvoista elämää omaa kulttuuriaan kehittään" ja oikeus perinteisten "maan hallinnan oikeuksiensa lailliseen tunnustamiseen" vaikka kansallinen laki ei olisi niistä vielä säätänyt. (105) Heidän "perustavaan oikeuteensa olla vapaita nälästä" kuuluu "oikeus tuottaa ruokaa" kestävästi heidän kultturejaan kunnioittavalla ja heidän tarpeitaan vastaavalla tavalla sekä heidän oikeutensa "perinteisiin tapoihinsa [...] hoitaa karjaa." (106)

Oikeus osallistua heidän paimentolaiseen elämäntapaansa ja kulttuuriinsa vaikuttaviin päätöksiin kuuluu "yhteisöille koskien heihin vaikuttavien lakien ja politiikkojen muotoiluja ja täytäntöönpanoa" siten, että "valtioiden tulee saavuttaa heidän vapaa, tietoinen ennakkosuostumuksensa etenkin kun heidän elämäntapaansa kuuluvien ja heidän kulttuuriaan ilmaisevien voimavarojensa säilyminen on vaarassa." (107) "Mitkä tahansa heidän perinteisesti hallitsemiinsa ja käyttämiinsä luonnonvaroihin vaikuttavat" toimet edellyttävät näiden yhteisöjen omien instituutioiden konsultointia "varmistuen heidän aktiivisen, vapaan, tehokkaan, merkityksellisen ja informoidun osallistumisensa" sekä "reilun ja tasa-puolisen hyötyjen jaon yhteisesti sovituin ehdoin" pohjautuen sellaiseen riippumattomaan arviointiin hankkeen vaikutuksista heidän oikeuksiinsa ja ympäristöönsä joka julkisesti todennettavissa olevasti tavalla vastaa asianmukaisesti näitä oikeuksia ja ympäristösitoumuksia koskevia velvoitteita (108) tavalla, joka varmistaa ettei heiltä voida "riistää heidän omia ehtojaan ja integriteettiään". (109)

Koska tuulivoima hankkeen suhteen yllä esitetyt velvoitteet on laiminlyöty, eri kansojen "paimentolaisyhteisöt, jotka hyödyntävät yhteisiä Sariman laiduntasankoja, syyttivät" hanketta toteuttavaa yhtymää oikeuksiensa loukkauksesta ja yhtymän omia liikeintressejä palvelevan ympäristö- ja sosiaalisten vaikutusten arvioinnin tekemisestä "osallistamatta alueen yhteisöjä ja arvioimatta hankkeen mahdollisia kielteisiä vaikutuksia alueen alkuperäiskansayhteisöjen taloudelliseen, sosiaaliseen, kulttuuriseen ja fyysiseen hyvinvointiin" (110)

Alueen kaikkea elämää on jo vuosisatoja uhannut kuivuuskausien tuoma puute vedestä ja laidunmaista ja heimot ovat vähitellen oppineet elämään ympäristönsä ja toistensa kanssa hauraassa tasapainossa välttämällä konflikteja vedestä ja laitumista. Kun sitten suurta osaa alueesta aletaankin yht'äkkiä käyttää aivan muihin tarpeisiin ulkopuolelta tulleen hankkeen palkkaaman, tehokkaasti varustaman ja aseistaman henkilökunnan toimesta, tilanne voi helposti kärjistyä.

Kun yhtymä on yllä esitetyllä tavalla kieltänyt alkuperäiskansoille ja paimentolaisyhteisöille kansainvälisesti tunnustetut oikeudet hankkeen alueella, samalla yhtiö on palkannut asemiehkseen liiketoimiaan turvaamaan henkilöitä, joilla ei tällaiseen tarkoitukseen ole edes aseenkantovaltuuksia, eikä virallista poliisikoulutusta. Yhtiön hallinnollinen johtaja toteaa että 'meillä on oma turvallisuushenkilöstömme konfliktien hallitsemiseksi' ja että turvallisuuden ylläpidon edellytyksistä "me tiedämme enemmän kuin poliisi". (111)

Kun heimot eivät pysty helposti estämään hankkeen koneita ja aseistusta, jotka viranomaisten hyväksymänä valtaavat heidän maataan, heimot joutuvat helposti konfliktiin toistensa kanssa siitä vedestä ja laidunmaasta mitä heidän omille perinteisille ehtojensa jää jäljelle, kuten myös siitäkin millaisia elinmahdollisuuksia hanke voisi tarjota.

Hankkeen tultua alueelle, on alkanut esiintyä uuden tyyppisiä konflikteja siten, että vaikka ennenkin alueella on ollut heimoyhteisöjen välisiä, karjan varastamiseen liittyviä taisteluja, hankkeen tultua kuitenkin "ihmisiä vastaan on hyökätty ja heitä on tapettu ilman että karjaa on varastettu". Turkanat ja samburut ovat alkaneet "syyttää toisiaan epäreilulla tavalla suosituiksi työpaikkojen saamisessa yhtiöltä ja väkivaltaiset hyökkäykset lisääntyivät". (112) Vastaavia kiistoja on syntynyt myös hankealueen eri puolilla elävien yhteisöjen välillä (esimerkiksi Loiyangalanissa asuvien ja eteläisen Horriniin alueella asuvien välillä).

Ja kun aiemmin rendillejä ei uhattu, keväällä 2015 ainakin kuusi lasta tapettiin rendillejen majasta. Edellisenä päivänä oli tapettu 14 ihmistä Samburujen ja Turkanoiden välisessä konfliktissa. (113) Myös Sarimaan hyökättiin ja 3 ihmistä tapettiin. (114) Keväällä 2018 tappaminen jatkui Sariman kylän lähistöllä jossa 5 ihmistä tapettiin ja 7 haavoittui.

Sen sijaan että alue on nyt militarisoitu hankkeen palkkaamalla asemiehillä, alueella eläneitä ja aluetta käyttäneitä alkuperäiskansoja "täytyy konsultoida [...] etenkin käsiteltäessä sensitiivisiä asioita kuten maata". Heidän oikeuksiaan on loukattu siinä määrin kuin "yhteisön jäseniä informoitiin hankkeesta vasta jo toteutettavaksi päätettynä ilman, että heillä oli mahdollisuutta vaikuttaa" (115) ja "vastaavan arvoista yhteisömaata ei koskaan saatu" tilalle. Näin etenkin siltä osin kuin yhteisöjen ihmisiä on joutunut "siirretyksi puolikuiville maille, jotka eivät ole kestäviä laiduntamiselle etenkin jos [...] pääsy perinteisille vesilähteille on estetty" ja he ovat "menettäneet esivanhempiansa maita, [...] makean veden lähteitä", laitumia tai muutoin heille ominaisia "perinteisiä ehtojaan" ilman heidän vapaata tietoista ennakkosuostumustaan. (116)

Vaikka samburu ja rendille heimot ja niitä yhdistävä Long'ele klaani on käyttänyt Sariman lähteitä muinaisista ajoista lähtien tärkeänä osana asuinseutuaan ja elinympäristöään, he ovat myös hyväksyneet elämänperintönsä kuuluneet

Sariman lähteet ja laitumet eri heimoja, myös turkanoita ja elämän erilaisia muotoja - kaikkia suojaavalla tavalla - erityisesti yhdistäväksi tai pyhäksi alueeksi. Se on ollut esim. rendillejen Galgulame seremonian perinteinen pitopaikka.

"Yhtymä kiistää että maata olisi käytettynä henkisiin tarkoituksiin, mutta esittää että jos mikä tahansa paikallisista yhteisöistä haluaa päästä alueelle, ne voivat niin tehdä, minkä johdosta kysymys maan korvaamisesta ei ole relevantti". (117) Ei vaikuta kuitenkaan kovin mielekkäältä olettaa, että perinteistä pyhää paikkaa kunnioitettaisiin rakentamalla paikalle kaupallisiin tarkoituksiin jotain ihan muuta kuin mitä siinä on ja sanomalla että paikalle saa tulla kunhan kunnioittaa siellä sitä että paikka onkin nyt pyhitetty ensisijaisesti palvelemaan sähköbisneksen tuulimyllyjä. Jos muutat sinulle tuntemattoman uskonnon pyhän paikan palvelemaan omaa kaupallista teollisuuttasi, korvaatko tämän se että annat heidän tulla ihailemaan paikalle rakentamaasi teollista bisnestäsi ?

"Yhteisön kulttuurisia oikeuksia ovat loukanneet Kenian viranomaisten paimentolaiselle elämäntavalle aiheuttamat vakavat vahingot". (118) Kun alkuperäiskansayhteisöillä on oikeus pääsyyn perinteisille alueilleen, tätä oikeutta rajoittaa noiden alueiden luonteeltaan toisenlaisiksi suhteessa heidän "uskomustensa, arvostustensa, normiensä, tapjensa, perinteidensä ja esineidensä järjestäytyneeseen kokonaisuuteen". (119) Heidän oikeutensa vaativat "kunnioitusta ja suojelua heidän ryhmäidentiteetilleen olennaiselle uskonnolliselle ja kulttuuriselle perinnölleen" (120) Alkuperäiskansoilla "on oikeus vapaasti käyttää rikkauttaan ja luonnonvarjoaan konsultaatioissa valtion kanssa". (121)

Yhteisön itsensä velvollisuutena "ei varmasti ole vaihtoehtoisten laidunalueiden tai vaihtoehtoisten pyhien paikkojen löytäminen" vaan "vastaava valtio sitä vastoin on velvoitettu [...] tarjoamaan laiduntamiselle soveltuvan maan" aiemman tilalle tai vastaavan korvauksen tai hyvityksen, sillä muutoin "yhteisö on kärsinyt Afrikan ihmisoikeussopimuksen artiklan 22 loukkauksesta" (122) "kaikkien kehitys- ja sijoitushankkeiden jotka tulevat merkittävästi vaikuttamaan" alueeseen, jolla yhteisö jäsenineen elää "tulee saavuttaa heidän vapaa, tietoinen ennakkosuostumuksensa heidän tapojensa ja perinteidensä mukaisesti". (123)

Viitteet

1. https://um.fi/current-affairs/-/asset_publisher/gc654PySnjTX/content/suomi-tekee-mittavat-ilmastosijoitukset-senegaliin-ja-nepaliin ja https://finlandabroad.fi/web/un/foreign-ministry-s-press-releases/-/asset_publisher/kyaK4Ry9kbQ0/content/suomi-sijoittaa-afrikan-tuulisahkon-tuntuvaan-lisaamiseen/35732
2. https://um.fi/documents/35732/48132/suomi_ifc_ilmastorahasto_qa/eb646ab5-127e-387e-f965-cfe012332c9e?t=1525690763597
3. https://um.fi/documents/35732/0/Finland-IFC+Blended+Finance+for+Climate+Program_September+2019+%283%29.pdf/ee91f489-df6a-1c26-099d-26d028d278cd?t=1569228642094 ja https://finlandabroad.fi/web/un/foreign-ministry-s-press-releases/-/asset_publisher/kyaK4Ry9kbQ0/content/suomi-sijoittaa-afrikan-tuulisahkon-tuntuvaan-lisaamiseen/35732 ja <https://valtioneuvosto.fi/-/suomi-sijoittaa-afrikan-tuulisahkon-tuntuvaan-lisaamise-1>
4. Kun Suomen 114 miljoonan IFC välitteistä lainaa koskevassa tiedotteessa https://finlandabroad.fi/web/un/foreign-ministry-s-press-releases/-/asset_publisher/kyaK4Ry9kbQ0/content/suomi-sijoittaa-afrikan-tuulisahkon-tuntuvaan-lisaamiseen/35732 on Turkana järven LTWP tuulipuiston kuva esimerkkinä sen tyyppisestä tuulivoiman tuotannosta, mitä tuolla 114 miljoonalla tuetaan, niin näitä asioita seuraava Afrikan media sai Suomen tiedotuksesta sen virheellisen kuvan että:
- "Finland will invest € 114 million in wind energy, through IFC" siten, että ensinnä kyseessä olisi "financing for the Lake Turkana wind farm" ja "A first project is already targeted; the Lake Turkana Wind Farm in the northern Rift Valley of Kenya." (<https://www.afrik21.africa/en/afrika-finland-will-invest-e114-million-in-wind-energy-through-ifc/>)
- "The Finnish government intends to invest €114 million in loans to support wind energy projects" "The funds will be managed through the IFC." "A first project is already targeted; the Lake Turkana Wind Farm in the northern Rift Valley of Kenya." (Alternative Energy Africa, October 17, 2018 https://www.ae-africa.com/read_article.php?NID=9542)
- "Lake Turkana wind power project lined up for Sh13b Finnish loans kitty" (<https://businesstoday.co.ke/lake-turkana-wind-power-project-lined-sh13b-finnish-loans-kitty/>)
5. <https://www.icij.org/investigations/world-bank/no-longer-above-the-law-the-world-bank-faces-fight-of-its-life/>
6. ks. esim Zoe Cormack & Abdikadir Kurewa: The changing value of land in Northern Kenya: the case of Lake Turkana Wind Power, Crit. Afr. Stud. 2018, 10, 89–107, s. 4-6
7. Zoe Cormack & Abdikadir Kurewa: The changing value of land in Northern Kenya: the case of Lake Turkana Wind Power, s. 6-7
8. A/HRC/4/18, annex I, paragraph 24 ja A/HRC/41/43/Add.2, paragraphit 87 g, i & j
9. CERD/C/KEN/CO/5-7
10. African Commission on Human and Peoples Rights 2005, p. 87
11. Danwatch report - A people in the way of progress 2016, sivu 16, https://old.danwatch.dk/wp-content/uploads/2016/05/Danwatch_report_A-PEOPLE-IN-THE-WAY-OF-PROGRESS-2016_web.pdf
12. <http://theconversation.com/how-kenyas-mega-wind-power-project-is-hurting-communities-122061>
13. <https://ltwp.co.ke/newsite/wp-content/uploads/LTWPBCMP.pdf>
14. Cormack, Z.; Kurewa, A. The Changing Value of Land in Northern Kenya: The Case of Lake Turkana Wind Power., 2018, s. 10
15. Gargule Achiba, Navigating Contested Winds: Development Visions and Anti-Politics of Wind Energy in Northern Kenya, 4.1.2019 https://www.researchgate.net/publication/330145497_Navigating_Contested_Winds_Development_Visions_and_Anti-

Politics_of_Wind_Energy_in_Northern_Kenya

16. Danwatch report - A people in the way of progress 2016, sivu 4, https://old.danwatch.dk/wp-content/uploads/2016/05/Danwatch_report_A-PEOPLE-IN-THE-WAY-OF-PROGRESS-2016_web.pdf
17. LTWP Resettlement Action Plan 2012, /LOG Associates, sivut 13-14, <https://old.danwatch.dk/wp-content/uploads/2016/05/Resettlement-Action-Plan-for-the-Relocation-of-Sirima-Encampment.-November-2012.pdf>
18. LTWP Resettlement Action Plan 2012, /LOG Associates, sivu 10, <https://old.danwatch.dk/wp-content/uploads/2016/05/Resettlement-Action-Plan-for-the-Relocation-of-Sirima-Encampment.-November-2012.pdf>
19. IMPACT, Indigenous Movement for Peace Advancement and Conflict Transformation. The Lake Turkana Wind Power Farm: The Winds of Discord - Uprooting, displacing and dispossessing indigenous peoples from their ancestral lands for Clean Energy Development in Marsabit, Kenya. Tämän PDF dokumenttimme kanssa oleva valokuva kyläläisistä on myös IMPACT:ilta.
20. LOG Associates 2012c, 18
21. Danwatch report - A people in the way of progress 2016, sivu 21, https://old.danwatch.dk/wp-content/uploads/2016/05/Danwatch_report_A-PEOPLE-IN-THE-WAY-OF-PROGRESS-2016_web.pdf
22. LTWP Resettlement Action Plan 2012, /LOG Associates, sivut 5, 16-17 ja 23, <https://old.danwatch.dk/wp-content/uploads/2016/05/Resettlement-Action-Plan-for-the-Relocation-of-Sirima-Encampment.-November-2012.pdf>
23. Lake Turkana Wind Power (LTWP). Sarima Village Resettlement Process Information Document. : <https://ltwp.co.ke/newsite/wp-content/uploads/20170921-Sarima-Village-Resettlement-Process-NTS-FINAL.pdf>
24. LTWP Indigenous Peoples Policy Framework in 2011 ja Danwatch report - A people in the way of progress 2016, sivu 26, https://old.danwatch.dk/wp-content/uploads/2016/05/Danwatch_report_A-PEOPLE-IN-THE-WAY-OF-PROGRESS-2016_web.pdf
25. Danwatch report - A people in the way of progress 2016, sivu 11, https://old.danwatch.dk/wp-content/uploads/2016/05/Danwatch_report_A-PEOPLE-IN-THE-WAY-OF-PROGRESS-2016_web.pdf
26. LTWP Resettlement Action Plan 2012, /LOG Associates, sivu 20, <https://old.danwatch.dk/wp-content/uploads/2016/05/Resettlement-Action-Plan-for-the-Relocation-of-Sirima-Encampment.-November-2012.pdf>
27. Danwatch report - A people in the way of progress 2016, sivut 20-21 ja 30, https://old.danwatch.dk/wp-content/uploads/2016/05/Danwatch_report_A-PEOPLE-IN-THE-WAY-OF-PROGRESS-2016_web.pdf
28. Sama, sivut 28 ja 30,
29. Lake Turkana Wind Power (LTWP). Sarima Village Resettlement Process Information Document. : <https://ltwp.co.ke/newsite/wp-content/uploads/20170921-Sarima-Village-Resettlement-Process-NTS-FINAL.pdf>
30. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14678802.2018.1532642>
31. Danwatch report - A people in the way of progress 2016, sivut 16, 20 ja 27, https://old.danwatch.dk/wp-content/uploads/2016/05/Danwatch_report_A-PEOPLE-IN-THE-WAY-OF-PROGRESS-2016_web.pdf
32. Sama, sivut 21-22,
33. Zoe Cormack & Abdikadir Kurewa: The changing value of land in Northern Kenya: the case of Lake Turkana Wind Power, s. 8
34. Zoe Cormack & Abdikadir Kurewa (2018): The changing value of land in Northern Kenya: the case of Lake Turkana Wind Power, Critical African Studies, 2018, sivu 13
35. Zoe Cormack & Abdikadir Kurewa (2018): The changing value of land in Northern Kenya: the case of Lake Turkana Wind Power, Critical African Studies, 2018, sivu 3
36. Zoe Cormack & Abdikadir Kurewa 2018 The changing value of land in Northern Kenya: the case of LTWP, sivu 2
37. Danwatch report - A people in the way of progress 2016, sivu 16, https://old.danwatch.dk/wp-content/uploads/2016/05/Danwatch_report_A-PEOPLE-IN-THE-WAY-OF-PROGRESS-2016_web.pdf
38. Danwatch report - A people in the way of progress 2016, sivu 16, https://old.danwatch.dk/wp-content/uploads/2016/05/Danwatch_report_A-PEOPLE-IN-THE-WAY-OF-PROGRESS-2016_web.pdf
39. Cormack, Z.; Kurewa, A. The Changing Value of Land in Northern Kenya: The Case of Lake Turkana Wind Power. Crit. Afr. Stud. 2018, s.9. Kuvia LTWP:n uima-altaasta: <https://www.facebook.com/pages/Lake-Turkana-Wind-Power-Station/158992430959208> Collins Mhandisi is at Lake Turkana Wind Power Station. September 13 · Collins Mhandisi added a new photo — at [Lake Turkana Wind Power Station](#), Dikembe Baba Omosh is at Lake Turkana Wind Power Station. September 13 · [Dikembe Baba Omosh](#) added a new photo — at [Lake Turkana Wind Power Station](#).
40. LTWP Resettlement Action Plan 2012, /LOG Associates, sivu 18, <https://old.danwatch.dk/wp-content/uploads/2016/05/Resettlement-Action-Plan-for-the-Relocation-of-Sirima-Encampment.-November-2012.pdf>
41. African Commission on Human & Peoples' Rights , 276 / 2003 – Centre for Minority Rights Development (Kenya) and Minority Rights Group International on behalf of Endorois Welfare Council v Kenya 4.2.2010, paragrafi 291
42. Danwatch report - A people in the way of progress 2016, sivu 30, https://old.danwatch.dk/wp-content/uploads/2016/05/Danwatch_report_A-PEOPLE-IN-THE-WAY-OF-PROGRESS-2016_web.pdf
43. African Commission on Human & Peoples' Rights , 276 / 2003 – Centre for Minority Rights Development (Kenya) and Minority Rights Group International on behalf of Endorois Welfare Council v Kenya 4.2.2010, paragrafi 226
44. LTWP Indigenous Peoples Policy Framework in 2011 ja Danwatch report - A people in the way of progress 2016, sivu 30, https://old.danwatch.dk/wp-content/uploads/2016/05/Danwatch_report_A-PEOPLE-IN-THE-WAY-OF-PROGRESS-2016_web.pdf
45. LTWP Indigenous Peoples Policy Framework in 2011 ja Danwatch report - A people in the way of progress 2016, sivu 6, https://old.danwatch.dk/wp-content/uploads/2016/05/Danwatch_report_A-PEOPLE-IN-THE-WAY-OF-PROGRESS-2016_web.pdf
46. Mohamud Iltarakwa Kochale & 5 others v Lake Turkana Wind Power Ltd & 9 others [2018] eKLR Land and Environment Court in Meru Lake Turkana Wind Power project, <http://kenyalaw.org/caselaw/cases/view/152078>
47. Mohamud Iltarakwa Kochale & 5 others v Lake Turkana Wind Power Ltd & 9 others [2018] eKLR, Land and Environment Court in Meru Lake Turkana Wind Power project, <http://kenyalaw.org/caselaw/cases/view/152078> kohta 25
48. <https://www.iwgia.org/en/kenya/3486-iw2019-kenya>
49. Mohamud Iltarakwa Kochale & 5 others v Lake Turkana Wind Power Ltd & 9 others [2018] eKLR, Land and Environment Court in Meru Lake Turkana Wind Power project, <http://kenyalaw.org/caselaw/cases/view/152078> kohta 23

50. Mohamud Iltarakwa Kochale & 5 others v Lake Turkana Wind Power Ltd & 9 others [2018] eKLR, Land and Environment Court in Meru Lake Turkana Wind Power project, <http://kenyalaw.org/caselaw/cases/view/152078> kohta 30
51. Mohamud Iltarakwa Kochale & 5 others v Lake Turkana Wind Power Ltd & 9 others [2018] eKLR, Land and Environment Court in Meru Lake Turkana Wind Power project, <http://kenyalaw.org/caselaw/cases/view/152078> kohta 8
52. Danwatch report - A people in the way of progress 2016, sivu 7, https://old.danwatch.dk/wp-content/uploads/2016/05/Danwatch_report_A-PEOPLE-IN-THE-WAY-OF-PROGRESS-2016_web.pdf
53. African Commission on Human & Peoples' Rights , 276 / 2003 – Centre for Minority Rights Development (Kenya) and Minority Rights Group International on behalf of Endorois Welfare Council v Kenya 4.2.2010, paragrafit 204 ja 207
54. African Commission on Human & Peoples' Rights , 276 / 2003 – Centre for Minority Rights Development (Kenya) and Minority Rights Group International on behalf of Endorois Welfare Council v Kenya 4.2.2010, paragrafit 266-267
55. African Commission on Human & Peoples' Rights , 276 / 2003 – Centre for Minority Rights Development (Kenya) and Minority Rights Group International on behalf of Endorois Welfare Council v Kenya 4.2.2010, paragrafi 212
56. African Commission on Human & Peoples' Rights , 276 / 2003 – Centre for Minority Rights Development (Kenya) and Minority Rights Group International on behalf of Endorois Welfare Council v Kenya 4.2.2010, paragrafi 220
57. <https://valtioneuvosto.fi/-/suomi-sijoittaa-afrikan-tuulisahkon-tuntuvaan-lisaamise-1> ja Takouleu, J.M. AFRICA: Finland will invest 114 million in wind energy, through IFC. <https://www.afrik21.africa/en/africa-finland-will-invest-e114-million-in-wind-energy-through-ifc/>
58. Cormack, Z.; Kurewa, A. The Changing Value of Land in Northern Kenya: The Case of Lake Turkana Wind Power. 2018 , s.9
59. Danwatch report - A people in the way of progress 2016, sivu 8, https://old.danwatch.dk/wp-content/uploads/2016/05/Danwatch_report_A-PEOPLE-IN-THE-WAY-OF-PROGRESS-2016_web.pdf
60. Dodd, J. World Bank withdraws support for Lake Turkana Wind Power project. <https://www.windpowermonthly.com/article/1156128/world-bank-withdraws-support-lake-turkanawind-power-project> ja Danwatch. A people in the way of progress. 2016, <https://old.danwatch.dk/undersogelse/a-people-in-the-way-of-progress/>
61. Ikal Ang'elei 19 June 2017 When Clean Energy Gets Dirty: Experiences from Kenya <https://ke.boell.org/en/2017/06/19/when-clean-energy-gets-dirty-experiences-kenya>
62. Zoe Cormack & Abdikadir Kurewa: The changing value of land in Northern Kenya: the case of Lake Turkana Wind Power, s. 5 ja 15
63. A/HRC/41/43/Add.2 Visit to Kenya Report of the Working Group on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises, paragrafit 58 ja 61, ks. myös Navigating Contested Winds: Development Visions and Anti-Politics of Wind Energy in Northern Kenya https://www.researchgate.net/publication/330145497_Navigating_Contested_Winds_Development_Visions_and_Anti-Politics_of_Wind_Energy_in_Northern_Kenya, sivu 9
64. https://um.fi/documents/35732/0/Finland-IFC+Blended+Finance+for+Climate+Program_September+2019+%281%29.pdf/66f311d1-7fac-8b0f-aaa8-465bcc92edb?t=1569227995929 ja Takouleu, J.M. AFRICA: Finland will invest 114 million in wind energy, through IFC. Available online: <https://www.afrik21.africa/en/africa-finland-will-invest-e114-million-in-wind-energy-through-ifc/>
65. Zoe Cormack & Abdikadir Kurewa (2018): The changing value of land in Northern Kenya: the case of Lake Turkana Wind Power, *Critical African Studies*, 2018, sivut 11-12
66. LTWP 2011, 6
67. Enns 2016, 10
68. Cormack, Z.; Kurewa, A. The Changing Value of Land in Northern Kenya: The Case of Lake Turkana Wind Power. *Crit. Afr. Stud.* 2018, 10, 89–107, s.9
69. Cormack, Z.; Kurewa, A. The Changing Value of Land in Northern Kenya: The Case of Lake Turkana Wind Power. *Crit. Afr. Stud.* 2018, 10, 89–107, s. 10
70. Kenya Law Reports. In Case No. 163 of 2014 Mohamud Iltarakwa Kochale & 5 Others v Lake Turkana Wind Power Ltd. & 9 Others [2018]; Government of the Republic of Kenya: Nairobi, Kenya, 2018 ja Cormack, Z.; Kurewa, A. The Changing Value of Land in Northern Kenya: The Case of Lake Turkana Wind Power. *Crit. Afr. Stud.* 2018, 10, 89–107. [CrossRef]
71. Impact: The Lake Turkana Wind Power Farm: The Winds of Discord , 2016 Uprooting, displacing and dispossessing indigenous peoples from their ancestral lands for Clean Energy Development in Marsabit, Kenya.
72. <https://siplf.org/our-declaration/> and <https://ejatlas.org/conflict/lake-turkana-project-in-indigenous-territories>
73. LTWP Biodiversity & Conservation Management Plan 2014, sivut 14-16, <https://ltwp.co.ke/newsite/wp-content/uploads/LTWPBCMP.pdf>
74. Ikal Ang'elei 19 June 2017 When Clean Energy Gets Dirty: Experiences from Kenya <https://ke.boell.org/en/2017/06/19/when-clean-energy-gets-dirty-experiences-kenya>
75. https://www.iwgia.org/images/publications/0725_REPORT21.pdf sivu 14
76. Danwatch report - A people in the way of progress 2016, sivut 8 ja 29 https://old.danwatch.dk/wp-content/uploads/2016/05/Danwatch_report_A-PEOPLE-IN-THE-WAY-OF-PROGRESS-2016_web.pdf
77. Kenian perustuslaki artikla 63
78. Danwatch report - A people in the way of progress 2016, sivu 8, https://old.danwatch.dk/wp-content/uploads/2016/05/Danwatch_report_A-PEOPLE-IN-THE-WAY-OF-PROGRESS-2016_web.pdf
79. Zoe Cormack & Abdikadir Kurewa (2018): The changing value of land in Northern Kenya: the case of Lake Turkana Wind Power, *Critical African Studies*, 2018, sivu 15
80. Trust Land Act, 2010. Danwatch report - A people in the way of progress 2016, sivut 10-11, https://old.danwatch.dk/wp-content/uploads/2016/05/Danwatch_report_A-PEOPLE-IN-THE-WAY-OF-PROGRESS-2016_web.pdf
81. Lake Turkana Wind Power (LTWP). Sarima Village Resettlement Process Information Document. : <https://ltwp.co.ke/newsite/wp-content/uploads/20170921-Sarima-Village-Resettlement-Process-NTS-FINAL.pdf>
82. LTWP Indigenous Peoples Policy Framework in 2011, sivut VII-VIII

83. Civil Suit 163 of 2014 (Formerly Nairobi ELC 1330 of 2014, sivu 14
84. Danwatch report - A people in the way of progress 2016, sivu 11, https://old.danwatch.dk/wp-content/uploads/2016/05/Danwatch_report_A-PEOPLE-IN-THE-WAY-OF-PROGRESS-2016_web.pdf
85. LTWP Indigenous Peoples Policy Framework in 2011, sivu IX
86. LTWP Indigenous Peoples Policy Framework in 2011, sivut IX ja 5 ja Danwatch report - A people in the way of progress 2016, sivu 27, https://old.danwatch.dk/wp-content/uploads/2016/05/Danwatch_report_A-PEOPLE-IN-THE-WAY-OF-PROGRESS-2016_web.pdf
87. <http://theconversation.com/how-kenyas-mega-wind-power-project-is-hurting-communities-122061>
88. Gargule A. Achiba; 2019 Navigating Contested Winds: Development Visions and Anti-Politics of Wind Energy in Northern Kenya, sivu 14-16
89. Danwatch report - A people in the way of progress 2016, sivut 27-28, https://old.danwatch.dk/wp-content/uploads/2016/05/Danwatch_report_A-PEOPLE-IN-THE-WAY-OF-PROGRESS-2016_web.pdf
90. Report of the African Commission's working group of experts on indigenous populations/communities, 2005, paragraphs 15,17 88-89 and 92-93
91. African Commission on Human & Peoples' Rights 19th Extraordinary Session, February 2016, Concluding Observations and Recommendations on the 8th to 11th Periodic Report of the Republic of Kenya, paragrafi 47, ii-iii
92. African Commission on Human & Peoples' Rights 19th Extraordinary Session, February 2016, Concluding Observations and Recommendations on the 8th to 11th Periodic Report of the Republic of Kenya, paragrafi 63
93. African Commission on Human & Peoples' Rights , 276 / 2003 – Centre for Minority Rights Development (Kenya) and Minority Rights Group International on behalf of Endorois Welfare Council v Kenya 4.2.2010, paragrafi 199
94. LTWP Indigenous Peoples Policy Framework in 2011, sivut 5-6
95. LTWP Indigenous Peoples Policy Framework in 2011, sivu 3, IWGIA report 21, Kanyinke Sena, Renewable Energy Projects and the Rights of Marginalised/Indigenous Communities in Kenya sivu 14,
96. ACHPR & IWGIA: 2006:10, Indigenous Peoples in Africa: The Forgotten Peoples? The African Commission's work on indigenous peoples in Africa ja LTWP Indigenous Peoples Policy Framework in 2011, sivu 3 sekä IWGIA report 21, Kanyinke Sena, Renewable Energy Projects and the Rights of Marginalised/Indigenous Communities in Kenya 14
97. Danwatch report - A people in the way of progress 2016, sivu 27, https://old.danwatch.dk/wp-content/uploads/2016/05/Danwatch_report_A-PEOPLE-IN-THE-WAY-OF-PROGRESS-2016_web.pdf
98. E/C.12/GC/20, paragrafit 25 ja 34
99. LTWP Resettlement Action Plan 2012, /LOG Associates, sivu 26, <https://old.danwatch.dk/wp-content/uploads/2016/05/Resettlement-Action-Plan-for-the-Relocation-of-Sirima-Encampment.-November-2012.pdf>
100. CESCR, General comment No. 4: The right to adequate housing, paragraph 8 a
101. E/2014/86, paragraph 53
102. A/C.3/73/L.30, UN Declaration on the Rights of Peasants and Other People Working in Rural Areas, esipuhe ja paragrafi 21.3
103. A/C.3/73/L.30, UN Declaration on the Rights of Peasants and Other People Working in Rural Areas, paragrafit 4.2 a & h
104. A/C.3/73/L.30, UN Declaration on the Rights of Peasants and Other People Working in Rural Areas, paragrafi 5.1
105. A/C.3/73/L.30, UN Declaration on the Rights of Peasants and Other People Working in Rural Areas, paragrafit 17.1 ja 17.3
106. A/C.3/73/L.30, UN Declaration on the Rights of Peasants and Other People Working in Rural Areas, paragrafit 15.(1)-(2) ja 16.1
107. E/C.12/GC/21, General comment No. 21, Right of everyone to take part in cultural life (art. 15, para. 1 (a), of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, paragrafi 55 e
108. A/C.3/73/L.30, UN Declaration on the Rights of Peasants and Other People Working in Rural Areas, paragrafit 2(3) ja 5.2 b-c
109. A/C.3/73/L.30, UN Declaration on the Rights of Peasants and Other People Working in Rural Areas, paragrafi 12.5
110. Kenya Law Reports. In Case No. 163 of 2014 Mohamud Iltarakwa Kochale & 5 Others v Lake Turkana Wind Power Ltd. & 9 Others [2018]; Government of the Republic of Kenya: Nairobi, Kenya, 2018 ja Cormack, Z.; Kurewa, A. The Changing Value of Land in Northern Kenya: The Case of Lake Turkana Wind Power. Crit. Afr. Stud. 2018, 10, 89–107.
111. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14678802.2018.1532642>
112. Danwatch report - A people in the way of progress 2016, sivu 8, https://old.danwatch.dk/wp-content/uploads/2016/05/Danwatch_report_A-PEOPLE-IN-THE-WAY-OF-PROGRESS-2016_web.pdf
113. <https://www.standardmedia.co.ke/article/2000161323/children-killed-in-bandit-attack-at-loiyangalani>
114. Cormack, Z.; Kurewa, A. The Changing Value of Land in Northern Kenya: The Case of Lake Turkana Wind Power. 2018, , s. 14
115. African Commission on Human & Peoples' Rights , 276 / 2003 – Centre for Minority Rights Development (Kenya) and Minority Rights Group International on behalf of Endorois Welfare Council v Kenya 4.2.2010, paragrafi 281
116. Sama, paragrafit 286, 288 ja 290
117. Danwatch report - A people in the way of progress 2016, sivu 11, https://old.danwatch.dk/wp-content/uploads/2016/05/Danwatch_report_A-PEOPLE-IN-THE-WAY-OF-PROGRESS-2016_web.pdf
118. African Commission on Human & Peoples' Rights , 276 / 2003 – Centre for Minority Rights Development (Kenya) and Minority Rights Group International on behalf of Endorois Welfare Council v Kenya 4.2.2010, paragrafi 239
119. Sama, paragrafi 250
120. Sama, paragrafi 241
121. Sama, paragrafi 268
122. Sama, paragrafi 298
123. Sama, paragrafi 291